

**DEZBATERE
FĂRĂ INVITAȚI**

Festivalul „Carte și Arte” de la București a reușit o performanță: a dat întâlnire numelor grele ale cinematografului doar pe afiș.

Citiți un text de Iulia Blaga ÎN » PAGINA 3

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » **EDIȚIA DE IAȘI** » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

NR. 199 » 4 – 10 octombrie 2008 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

ARTISTUL ASOCIAT

- Săptămîna 1 – Interviu
- Săptămîna 2 – Text de autor
- Săptămîna 3 – Criticii despre...
- Săptămîna 4 – Colegii de breaslă despre...

octombrie –
MIHAI MIHALCEA

Fetele cuminți înfrentă comunismul

Florentina Ciuverca

Pentru o lectură de versuri bilingvă – o manifestare acreditată din start, de obicei, ca plictisitoare –, seara Svetlanei Cârstean de la Institutul Francez a fost puțin neobișnuită. Volumul său, *Floarea de menghină*, a pus monopol pe discursuri.

ÎN » PAGINA 5

România la „Bok & Bibliotek”

Elena Vlădăreanu

În perioada 25-28 septembrie, România a participat la cel mai mare târg de carte din Scandinavia, „Bok & Bibliotek”, din Göteborg, sub sloganul „Röster från Rumänien” („Voci din România”) și cu o siglă realizată de Dan Perjovschi.

ÎN » PAGINA 6

PERFORMERUL ȘI COREGRAFUL MIHAI MIHALCEA ANALIZEAZĂ O POSIBILĂ DICTATURĂ:

Cum ar arăta lumea condusă de artiști?

Mihai Mihalcea, director al Centrului Național al Dansului București, se gîndește să pună în scenă un spectacol despre o posibilă dictatură a artiștilor: „De ceva vreme mă tot gîndesc pînă unde poate merge libertatea artistului și care sînt responsabilitățile sale. Citesc tot felul de declarații, aud tot felul de pretenții și revendicări venite de la artiști din toată lumea și mă întreb care e fișa de post a artistului în fața umanității”. Ideea acestui spectacol i-a venit „văzînd multe dintre pozițiile aberante ale unora. Cum ar arăta lumea și cît de tare s-ar schimba dacă ar fi condusă de artiști?”.

**Citiți interviul realizat
de Mihaela Michailov
ÎN » PAGINILE 8-9**

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Stima noastră și mândria

Am citit, săptămâna aceasta, rezultatele unui imedit studiu realizat de Asociația Euro<26 România, pe un eșanțon de 2.500 de tineri de peste 18 ani. Am scris imedit intrucit finalitatea vizată era identificarea celor mai stimate persoane publice, fără a fi selectat un anume domeniu de activitate al acestora. La grămadă deci. Politicieni, muzicieni sau muzicanți, oameni de televiziune, fotbaliști, afaceriști etc. Iar printre aceștia au fost structurați, în chestionare, și părinții sau profesorii celor intervievați, într-un talmeș-balmeș care, dincolo de rigorele sociologice pe care doar specialiștii ar putea să le comenteze, a adus totuși o seamă de concluzii măcar interesante.

Spre 50% este, trebuie spus de la bun început, procentul tinerilor care nu stimează pe nimeni. Nu știu dacă e îngrijorător sau nu, pentru că, din câte cunosc, nici nu există alte studii similare spre comparație, cert e fie că jumătate din tinerii români se stimează doar pe ei înșiși (poate, la amalgamul de întrebări puse, încăpea și una care viza stima de sine a intervievaților), fie că acestia dovedesc o totală nepăsare față de lumea inconjurătoare, ceea ce nu cred totuși că ar fi de mare mirare. Surprizele apar însă în momentul în care, din răspunsurile pozitive, se creionează chipuri de „stimați”. Pe primul loc, Mihaela Rădulescu, cu 7%. Pe locul al doilea, Mircea Badea, cu 6,5%. Pe locul al treilea, o vedetă incontestabilă, care ar trebui să fie răvășită în urma rezultatelor acestui studiu: Traian Băsescu, însuși șeful statului, care a reușit să capteze stima a aproximativ 4% din viitorimea țării. Cel dintâi de sub lista medaliaților, loc fără coroană și medalie, este Gigi Becali, care a adunat stima a doar 3,5% dintre intervievați. Și mai surprinzător este momentul în care aflăm că, pe același loc patru, la o egalitate relativă cu latifundiarul din Pipera, se află... părinții celor intervievați. Ceea ce nu e încă dramatic, cred că părinții s-ar putea consola cu faptul că împart poziția cu un războinic al luminii, cu un trimis al lui Dumnezeu pe pământurile mioritice. Dar profesorii nu mai au nici un medicament pentru orgoliul zdrențuit: au reușit să adune, la capitolul stimă, doar 0,3 procente. Ceea ce nu-i explicabil nici măcar prin faptul că Gigi Becali, să ne referim tot la el, își asumă de multe ori și rolul de învățător al neamului.

Repet, fără a avea reale cunoștințe sociologice, nu pot să-mi dau cu părerea asupra modului în care a fost realizat acest studiu, asupra instrumentelor de lucru. Ca părere personală, pot spune că îl găsesc cam aiuristic, intrucit adunarea, scăderea, înmulțirea, împărțirea merelor cu perelor, ba chiar introducerea livezilor întregi în calcul mă fac să cred că tinerii care au răspuns la acest sondaj au avut destule motive să se simtă confuzi și nesiguri în a-și oferi o opinie realmente analizată. În ciuda acestui fapt însă și admitând că, necunosător fiind, pot greși, rezultatele merită să ne dea de gândit, măcar pret de-un articol.

Și merită să ne dea de gândit mai ales pentru că studiul este unul care consfințește, încă o dată, victoria televiziunii asupra mediului înconjurător. Istoria s-a construit, sute de ani, pe stima investită în special în Biserica și-n oamenii ei. În unele momente ale aceleiași istorii, mai ales în perioadele marilor conflagrații, au

prelucrat supremația la capitolul stimă politicienii. Cel puțin asta e senzația pe care o avem privind în urmă. Iată că, de o bucată de vreme, instituția creatoare de modele, care a preluat controlul asupra stimei și mândriei populare, se dovedește televiziunea. Mihaela Rădulescu și Mircea Badea, deținătorii medaliilor de aur și de argint în acest top, sînt produse exclusive ale micului ecran. Iar aparițiile lor constante, spre deosebire de cele ale politicienilor sau ale altor vedete, le-au adus nu numai notorietate, dar și încredere. Și stimă. Ceva mă face să cred că Traian Băsescu a punctat la acest capitol, pînă la a ținti către locul trei, tot datorită calităților sale incontestabile de show-man. Ca să nu mai vorbim de Gigi Becali, care, e cert, prin nimic altceva n-ar avea cum să atragă „stima” în afara vînturării drapelului de războinic la televizor.

Fragil sau nu, studiul realizat de Asociația Euro<26 România ne face măcar să ne dăm seama că, indiferent de domeniul în care activăm, nu mai putem să concepem performanța în afara vizibilității constante pe televizor. Mă refer la scriitori? Mă refer la artiști din orice alt domeniu? Mă refer la oameni de știință? Nu știu nici măcar eu. Probabil mă refer la toți cei care încă ne mai închipuim că există lume în afara reflectoarelor. Este posibil să existe, dar lumea aceasta este tot intrudată cu televiziunea, intrucit e o lume de telespectatori.

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Negoțul lingvistic (I)

Ne-am obișnuit cu ideea că lumea e un Babel lingvistic, iar atunci cînd se pune problema comunicării între oameni din țări diferite, pătrundem pe un teritoriu nesigur, înșelător, ale cărui reguli sînt încă vagi și se schimbă mereu. E o realitate pe care românii au redescoperit-o după 1989, cînd au început să circule liber prin lume, și, cu toate că nu s-a dovedit un impediment major – fiindcă rămîn în continuare cu convingerea că pînă la urmă oamenii ajung să se înțeleagă cumva –, e totuși un factor de stres și un impediment în comunicarea concretă și corectă. De aceea, bănuiesc, se găsesc în continuare sute de mii de români care, atunci cînd vine vremea concediilor, preferă serviciile mediocre de pe litoralul autohton și din stațiunile noastre montane. Or fi condiții mai proaste și prețuri mai mari decît în alte părți, dar aici sînt ai noștri. Iar cu ai noștri las’ că ne-nțelegem noi cumva – în toate sensurile verbului.

Nu e însă exclusiv problema românilor. E o realitate universală, la fel ca și impulsul de a rezolva problema

ierarhizare de ordin cultural (în sens larg) a limbilor de comunicare. Fenomenul există pretutindeni, inclusiv în România, și ar merita studiat în detaliu, fiindcă dinamica lingvistică a unei zone spune multe despre locuitorii, cultura și istoria zonei respective.

În vară, cînd am plecat împreună cu Alina în Croația, am decis dinainte să nu ne bazăm prea tare pe limba engleză. Sigur, croații știu, ca și noi, că engleza este limba de comunicare cea mai răspîndită și, teoretic, acceptată această realitate. Practic însă, la nivelul cetățeanului mediu, rar înțelegi oameni cu care să te poți înțelege în engleză. Pentru ei prima limbă internațională (cel puțin pe litoralul Adriaticii) a rămas germana – și nu engleza – e acolo *lingua franca*, cum presupun că au văzut destui turiști. De ce?

E simplu: aici acționează acele elemente sociolingvistice pomenite mai sus, care țin de tradiție, istorie, cultură. Croația a făcut și ea parte din Imperiul Austro-Ungar și, ca peste tot în fostul teritoriu chezaro-craiesc, limba germană ocupă în continuare un loc important în mentalul colectiv. Apoi, în anii Republicii Socialiste Federative Iugoslavia, foarte mulți cetățeni iugoslavi au avut permise de muncă în Austria, Germania sau Elveția – și au profitat din plin de ele. În fine, nemții, austriecii și cheii sînt în continuare vizitatorii tradiționali (deci cei mai numeroși) ai litoralului croat – iar cheii, din motive asemănătoare, se descurcă mai bine cu germana decît cu engleza.

Noi nu știam însă germana. Nici italiana, care e a doua limbă maternă a multor nativi din Peninsula Istria. Din fericire, ne-am descurcat vorbind sîrbo-croata – deși, din motive politice, acolo am avut grijă permanent s-o numesc doar „croată”. Cei douăzeci de ani de cînd urmăresc programele televiziunilor ex-iugoslave și le ascult muzica, mereu cu dicționarul pe-apropie, și-au dovedit pînă la urmă utilitatea. Sigur, n-aș fi în stare să scriu poeme în sîrbo-croată, dar pot elabora o poziție – plină de dezacorduri, dar inteligibilă – și pot înțelege o frază, două în croată. Diferența între bruma de engleză cu care oamenii spun în engleză că *Yes, hev rums* de închiriat sau *No, no hev rums* și plăcerea cu care îți se adresează cînd te aud înghimbind intruciva limba lor e imensă. La urma urmei, limba e și negociere, negoț – adică exact ce făceau noi ca turiști. Așa ne-am găsit, de altfel, și un studio de închiriat exact acolo unde își dorea Alina: aproape de mare, pe o stradă din zona veche a stațiunii și într-un loc cit mai pitoresc (pe care îl ochiserăm cu un an înainte)...

...după cum o să povestesc săptămîna viitoare.

comunicării odată pentru totdeauna. În cercarea de a crea sau de a impune o limbă universală, cunoscută și folosită de toți oamenii, e și ea veche de cînd lumea. Iar la ora actuală, cum bine se știe, acea limbă de comunicare planetară – sau, mai exact, *lingua franca* – este engleza. Cînd se întîlnesc, un chinez și un islandez vor încerca să schimbe cîteva vorbe în engleză. Un american sau un britanic se adresează direct, oriunde și oricui, în limba lor. Cunoașterea englezei a devenit o condiție quasi-obligatorie de angajare în orice lanț hotelier respectabil. Așadar, lucrurile par să se simplifice. Dar chiar așa să fie?

Probabil că în general așa este și că așa va fi – în cazul în care cultura umană evoluează pe aceleași linii ca și acum. Totuși, în particular (și mult mai des decît s-ar părea), diversitatea lingvistică se păstrează și la nivelul acesta al *linguae francae*. Babelul nostru planetar este unul cu schepsis. În el există o

CITIȚI SĂPTĂMÎNA VIITOARE ÎN OBSERVATOR CULTURAL

- » *Apune mitul Eminescu, renaște scriitorul Eminescu. Dezbateri despre cel supranumit „poet național” (în ultima vreme, tot mai mulți critici și istorici literari îl „redescoperă” pe Eminescu).*
- » *Jonathan Safran Foer sau despre cum se impun și despre ce scriu noii scriitori americani. Un studiu de Cezar Gheorghe despre romanele scriitorului american.*
- » Mihai Fulger prezintă Festivalul Anim’est.
- » Adina Dinițoiu comentează polemica iscată de articolele lui Paul Cernat despre literatura tînră.

» **Fragil sau nu, studiul realizat de Asociația Euro<26 România ne face măcar să ne dăm seama că, indiferent de domeniul în care activăm, nu mai putem să concepem performanța în afara vizibilității constante pe televizor.**

FESTIVALUL „CARTE ȘI ARTE” A REALIZAT O PREMIERĂ

Prima dezbatere aprinsă fără invitați

Duminică, 28 septembrie, zi mohorâtă în care cel mai bun lucru pe care-l poți face e să stai în vârful patului, am ieșit din casă pentru un motiv precis: un colocviu organizat de la ora 16, în ultima zi a celei de-a V-a ediții a Festivalului „Carte și Arte”, de la Teatrul Național de Operetă „Ion Dacian” din București. Tema colocviului era „O nouă generație cinematografică, pe vechile dureri”, și urmau să ia parte, printre alții, Cristian Mungiu, Cristi Puiu, Hanno Hofer și Copel Moscu.

Iulia Blaga

Trebuia să-mi imaginez că e o țeapă din cauza următoarelor semne:

- » Alex Leo Șerban îmi spusese că, din câte știe, Cristi Puiu e la Grenoble sau urmează să plece.
- » Din câte știam și eu, Cristi Puiu și Cristian Mungiu n-au mai stat de mult la aceeași masă.
- » Cristian Mungiu nu răspundea nici la sms, nici la telefon.
- » Am stat un sfert de oră în stația de lângă bloc și n-a venit nici un troleibuz care să mă ducă la Universitate.

Ajunsa la Teatrul „Ion Dacian” la ora 16.10, m-a trosnit de la intrare mirosul de spațiu neacrisit în care s-a transpirat mult timp. Cinefilii răzleți (vreo cinci) stăteau pe câteva dintre scaunele așezate pe șapte rânduri. Pe lateral, mese pe care erau expuse cărți de la edituri mai puțin cunoscute spre obscure. Nici urmă de regizori. Tinăra de la intrare nu știe dacă urmează să fie un

colocviu, dar „mă rezolvă” cu o hirtie pe care scrie programul festivalului. În program, într-adevăr, pe lângă manifestări eteroclitice cum ar fi lansarea cărții *Noaptea teilor vrăjiți* de Paul Coruț, o dezbatere despre teatrul contemporan, un recital de muzică indiană, o masă rotundă intitulată „Educație, inclusiv financiară pentru elevi”, spectacole ale elevilor, lansarea cărții *Francmasoneria, o cale de evoluție spirituală* sau concertul de jazz susținut de Johny Răducanu și Pedro Negresa – sic –, figurează și dezbaterile despre film. Care dezbateri va fi, spune programul, completată de „proiecții filme realizate de cinești tineri și prezentate la examenul de absolvire a studiiilor. Responsabil program Ioan Groșan”.

Este vorba de filme, nu și de autorii lor

La ora 16.30 apare și „responsabilul program Ioan Groșan” care îmi răspunde că nu știe dacă vine vreunul dintre regizori, pentru că el doar prezintă filmele.

„Responsabilul program” este un anume Ioan Cristescu. Mergem afară unde Ioan Cristescu ne comunică, mie și altei jurnaliste ghinioniste, că am înțeles greșit.

Este vorba de filme, nu și de autorii lor. Iar când scot foaia program și-i citesc, se sucește spunând cu egală nonșalanță că PR-ul e de vină. Ne răsucim și noi pe călcie și plecăm, enervate și pe organizatorii acestei sușe (în principal, Asociația Difuzorilor și Editorilor – Patronat al Cărții), și pe propria noastră naivitate.

Solicit prin prezenta să mi se plătească de către organizatori contravaloarea celor două ore pierdute cu îmbrăcatul, drumul și timpul petrecut acolo. „Time is money”, nu? Asta dacă ne asumăm faptul că trăim în capitalism, și nu în perioada de altădată când căminele culturale și alte așezăminte încrepeau manifestări în care aruncau de-a valma tot felul de sușe. Până la urmă, ce mai era nevoie de un colocviu despre film? Este evident că „vechile dureri” din titlu au supraviețuit bine-mersi.

Din programul Festivalului:

Joi, 25 septembrie:

- » Revistele culturale – problematice europene. Dezbateri asupra rezultatelor ediției a II-a a Forumului European al Revistelor Culturale, 3-6 septembrie 2008, Balcic, organizat de APLER și FEDCR. Participă: Cassian Maria Spiridon.
- » Lansare de carte: *Noaptea teilor vrăjiți*, de Pavel Coruț.
- » Recital de muzică indiană clasică oferit de Asociația Culturală Sahaja Yoga.

Vineri, 26 septembrie:

- » Masă rotundă: „Educație, inclusiv financiară pentru elevi” și lansare de carte din colecția „Banii mei”, organizată de Editura Vox. Invitați: reprezentanți inspectorate școlare, învățători, profesori, Ministerul Educației și Cercetării, bănci.

Sâmbătă, 27 septembrie

- » Minispectacol organizat de elevi ai cercurilor de literatură și teatru din București.
- » Lansare de carte *Francmasoneria, o cale de evoluție spirituală*, de Remi Boyer. Prezintă: Horia Nestorescu.
- » Lansare de carte *Impostorul*, versuri de Ion Tudor. Vernisaj expoziție grafică Mihaela Broșcaru și Melania Florescu.

Duminică, 28 septembrie:

- » Minispectacol organizat de elevi ai cercurilor de literatură și teatru din București.
- » Lansare de carte: *Masoneria – legendă și adevăr*. Prezintă: Horia Nestorescu.
- » Licitație de carte veche în scop de binefacere. Intermezzo muzical.
- » Întâlnire inedită cu comedia: stand-up comedy. Responsabil proiect: Ioan Cristescu.

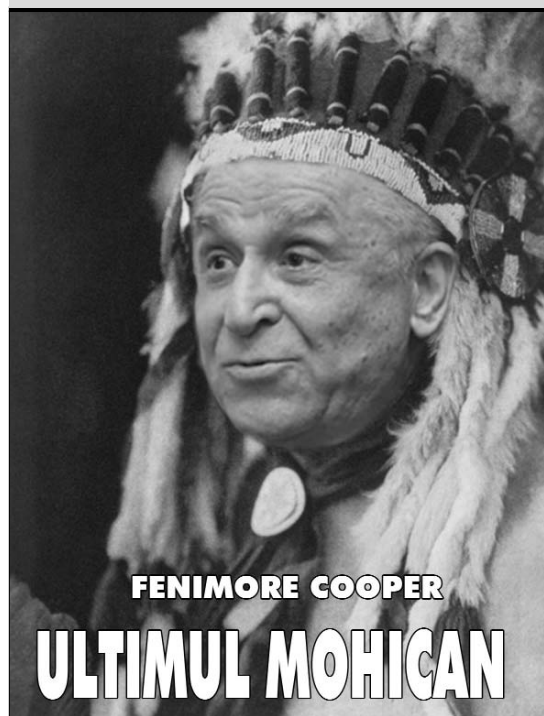
Șase zile de teatru pentru copii și tineret la Iași

Între 5 și 10 octombrie, Teatrul „Lucașfărul” organizează prima ediție a Festivalului Internațional de Teatru pentru Copii și Tineret (FITCT). Acesta face parte din programul „Iași 600”, fiind finanțat de Consiliul Local Iași în parteneriat cu Consiliul Județean Iași.

SUPLIMENTUL LUI JUP

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

Silviu D. Constantin

„Vreme de o săptămână, Teatrul «Lucașfărul» va deveni un spațiu al interculturalității, al emoției și al dialogului prin artă”, declară Oltița Cntec, director artistic al instituției.

Festivalul va fi deschis cu două premiere ale gazdelor: *Furtuna* de W. Shakespeare (sala mare; regia Bogdan Drăgulescu; scenografia Daniela Drăgulescu) și *Vrăjitoarea poticoasă* de Dan Lungu (sala mică; regia Ion Ciubotaru, scenografia Mihai Pastramagiu) și de o paradă a personajelor. Potrivit organizatorilor, pe parcursul festivalului vor fi organizate întâlniri ale artiștilor, dezbateri; va fi lansat volumul *Antologia dramatis* (Editura Cartea Românească), o concretizare a Proiectului dramatis, derulat la „Lucașfărul”. Sumarul reunește textele a trei autori ieșeni (Dan Lungu, Lucian Dan Teodorovici și Cătălin Mihuleac), texte promovate în spectacole-lectură de trupa teatrală.

„In agenda UNESCO, 2008 a fost declarat Anul Dialogului Intercultural, sub acest semn fiind așezat și festivalul ieșean”, explică Oltița Cntec motto-ul primei ediții a FITCT: „Diversitate și dialog”.

În cele șase zile de festival, pe scena „Lucașfărului” vor evolua trupe din România (Iași; București – Teatrul Tândărică; Cluj-Napoca – Teatrul Puck; Tg. Mureș – co-producție Teatrul Ariel, Teatrul National, Fundația DramaFest, AFCN; Galați – Teatrul „Gulliver”; Botoșani –

Teatrul „Vasilache”) și din străinătate (Cipru-Nicosia, Elveția-Sion, Franța-Paris, Villeneuve d'Ascq, Rusia-Volgograd, Spania-Barcelona, SUA-New York, Ucraina-Vinnița). „Reprezentările sînt foarte variate repertorial și ca genuri, etalează o gamă largă de mijloace de expresie artistică: animație (marionete, Karaghioz, păpuși, umbre chinezești, măști), teatru, dans, instalații video etc. Spectacolele se adresează atât copiilor, cît și tinerilor și vor fi prezentate în cele două săli ale Teatrului «Lucașfărul» și în aer liber. Organizatorii speră ca toate categoriile de public, de la cei mici la adolescenți și tineri, să fie încantați de program”, a adăugat Oltița Cntec.

Un spectacol pentru copii de Dan Lungu

În ziua lansării *Antologiei dramatis* (5 octombrie, ora 18.30, la Baia Turcescă), care îl cuprinde pe Dan Lungu, de la ora 10.00, în sala mică a „Lucașfărului” se va juca o altă piesă a autorului *Raiului gănilor, Vrăjitoarea poticoasă*. Dan Lungu a scris special acest text pentru teatrul ieșean. Vrăjitoarea lui Dan Lungu e simpatică, îi poartă pe spectatori în lumea fabulelor mai vechi și mai noi. Ilinca și Rareș își dispută telecomanda televizorului, iar prin cearta lor călătorește în lumea plină de înțelepciune a micilor povești cu tilc. Spectacolul se adresează copiilor cu vârste cuprinse între 5 și 12 ani.

Tot pe 5 octombrie, în ziua de debut

4x4, regia Alexandra Badea

a FITCT, Compania FaPt și Teatrul „Lucașfărul” prezintă la Baia Turcescă, de la ora 19.00, spectacolul 4x4 de Alexandra Badea. Acesta a avut premiera pe 1 octombrie în același spațiu, fiind realizat de regizoare în cadrul proiectului „residentART”. „4x4 este un material dramatic pe care l-am scris special pentru Iași, pentru că am simțit nevoia să reacționez direct la realitățile acestui oraș. Am ales opt personaje reprezentative pentru societatea românească, personaje aflate într-o relație tensionată”, a declarat Alexandra Badea.

E-mail, SMS și scrisoare deschise

Dragii mei aleși,

V-am văzut, la televizor, strîngîndu-vă ca-n stup, la congrese colorate ca străzile din Iași, de Zilele orașului. Erați exact ca acolo: pupați moaște, distribuiți sarmale, poale-n brîu și strînger de mină, la pachet – superofertă! – cu rînjete antrenate-n oglindă. Știu, vă pregăteți, probabil, și pentru Sfînta care vă va aduce aici, în cîteva zile. V-am văzut, domnule fost președinte Iliescu, mai vioi ca niciodată, scrișind ca un UZI cuvinte mărețe, în finalul congresului. V-am zărit, domnule Geoană, îmbrăcat în cămașă albastră ca democratul Al Gore, vorbind colorat ca un republican ce-a luptat în Vietnam, spunînd, în fapt, nimic. V-am găsit, domnule Opreșan, în rîndul al doilea, domnule Văcăroiu, încă un rînd!, domnule Năstase, ca de obicei, printre rînduri. V-am văzut, domnule Tăriceanu, și semănați, acolo unde ședeți, atât de bine cu domnul Iliescu! Și dumneavoastră, domnule Orban, cu un discurs pe care și Demostene ar fi invidios. Doamnă Udrea, nu v-am zărit la vreun congres, probabil că erați pe-acolo, dar am înțeles că vă place muzica. Și mie: uitați, veniți de Zilele Iașului, ca la MTV, să fiți MC-ul de pe scena din fața Palatului Culturii. Boney M sigur nu se separă să vă aibă-n deschidere la *Rivers of Babylon*.

Sînteți, cu toții, tare frumoși cînd apăreți la televizor. Fashion TV ar putea să-și regîndească grila de programe cu transmisiuni în direct de la congresele dumneavoastră. Podiumurile nu v-ar încăpea, blitzurile nu ar înceta să

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

curgă-n rafale, revistele și-ar asigura, pe-un an de zile de-acolo înainte, toate „cover”-urile.

Să nu mai spunem, doamnelor și domnilor aleși, că și revistele economice americane v-ar găzdui gîndurile și strategiile, în ediții glossy, speciale. Domnule Geoană, cu viziunea dumneavoastră despre repatrierea românilor care muncesc în afară, ați da un nou sens economiei, iar lingviștii de la noi și de aiurea vor avea de lucru la noi dicționare, în care ar trebui să adauge sensuri îmbogățite cuvintelor „inflație” și „crash”. Domnule Tăriceanu, domnule Vosganian, domnilor parlamentari, ce mișto v-ar sta, într-o poză de grup, pe copertile „National Geographic” și „Times”! Așa, ca să le faceți în ciudă săracilor americani de pe Wall Street, care vor citi, în drumul spre mașină de după vestea concedierii, că există „miracolul românesc”! Miracolul românesc, care înseamnă creșterea de salarii și de pensii cu zeci de procente, mai amețitoare decît căderile, în paralel, ale companiilor americane.

Dragii mei aleși, sînteți atât de generoși! Generoși cu voi, zîmbind sugubăț și enigmatic, ca iubitele tenismenilor de top în tribunele VIP de la Roland Garros, generoși cu ceilalți, gîndind strategii mărețe de „creștere a nivelului de trai”. Sînteți atât de generoși, încît mi-e și jenă să vă spun, ca un cadru didactic ce-a aflat de o neașteptată mărire de salariu de 50%, că în toamna asta nu voi veni să vă votez.

Concursul CNC vrea să dea la tot cartierul

De anul viitor, Guvernul va ajuta producția de film cu 10 milioane de euro. Vestea bună, anunțată de ministrul Culturii și Cultelor, Adrian Iorgulescu, în chiar ziua când s-au făcut publice rezultatele primei sesiuni a concursului de finanțare organizat de CNC, dă impresia unei cinematografii lansate pe „noi culmi de civilizație și progres”. Ministrul Culturii spunea chiar că „sintagma industria cinematografică românească prinde contur”.

Iulia Blaga

Într-adevăr, prima sesiune a concursului are câteva noutăți. În sfârșit, animația și documentarul au fost jurizate separat,

asa că vor fi finanțate două lungmetraje și două scurtmetraje de animație, precum și nouă lungmetraje și un scurtmetraj aparținând genului documentar.

Se vor da bani pentru mult mai multe scurtmetraje decât pînă acum – 21. Și doar în prima sesiune a anului (a doua începe în noiembrie).

Sesiunea iunie-iulie este și prima la care iese câștigător un proiect ce va fi realizat de un străin – Fanny Ardant (actrița franceză aflată la debut e deja în producție cu *Cendres et sang*, pe care îl va filma în județul Covasna).

În altă ordine de idei, Sergiu Nicolaescu n-a mai concurat cu nici un proiect.

În schimb, Cristi Puiu, care anunțase public în 2006 că nu va mai participa la concursurile CNC, a revenit și va primi finanțare pentru *Aurora*.

Acesta e trendul: să nu se mai plîngă nimeni

Nu e prea clar însă ce poate însemna sintagma de industrie cinematografică la noi. E adevărat că vor primi finanțare zece lungmetraje de ficțiune, dar lista e foarte pestrîță.

Pe lângă Corneliu Porumboiu și Cristi Puiu, care au cele mai bune note, și Adrian Sitaru (poziția a cincea), vor primi bani și Geo Saizescu, Alexa Visarion sau Cristina Nichituș. Autoare a unui film-catastrofă ieșit în 2006, *Și totul era*

nimic, Cristina Nichituș va primi aproape cîți bani a cerut. În schimb, Cristi Puiu și Corneliu Porumboiu primesc jumătate din suma solicitată. Nu era mai bine să se finanțeze consistent doar cinci proiecte în loc de zece? Iar acelea să fie într-adevăr valoroase?

Se pare însă că acesta e trendul. Să se dea bani la toți, să nu se mai plîngă nimeni, să nu mai fie scandaluri. Iar dacă din cele 20 de lungmetraje dintr-un an trei-patru vor fi foarte bune, iar restul niște non-filme, nu e vina CNC-ului, nici a comisiilor care au ales aceste proiecte, ci a realizatorilor (că s-au înscris cu ele, poate). Eugen Șerbănescu, directorul CNC care se lăuda anul trecut că 432, care a luat Palme d'Or-ul, a fost finanțat de CNC sub directoratul său (de parcă de aceea ar fi luat Palme d'Or-ul), spune acum că succesul filmelor se datorează nu CNC-ului, ci realizatorilor, la fel cum tot realizatorii sînt responsabili de eșecuri. Din poziția sa, ministrul Culturii spune că „într-o perspectivă nu foarte îndepărtată n-o să mai existe regizori sau scenariști care n-o să-și vadă transpuse gândurile artistice pe ecran”.

Riscăm să devenim o nație de cineaști. Această atitudine de părinte delăsător – „îți dau bani să-ți iei un corn în pauză, dar poți să-ți iei bere, că miine îți dau alții” – nu mi se pare nici corectă, nici benefică pentru crearea unei industrii de film sau, mă rog, a unei cinematografii (care presupune filme de calitate).

Fetele cuminiți înfruntă comunismul

Pentru o lectură de versuri bilingvă – o manifestare acreditată din start, de obicei, ca plictisitoare –, seara Svetlanei Cârstean a fost puțin neobișnuită.

Florentina Ciuverca

Mai întîi pentru că numărul celor care au ascultat poezie marți, 30 septembrie, la Institutul Francez, a fost apreciabil, iar a doua oară pentru că volumul *Floarea de menghină* (Editura Cartea Românească) a pus monopol pe discursurile criticilor invitatîi, „subminînd” partea a doua a serii, și anume dezbaterea „Feminitate și totalitarism”.

Lectura româno-franceză a fost asigurată de Svetlana Cârstean și Fanny Chartres, cea care a și tradus versurile. Momentul i-a furnizat scriitoarei Simona Popescu și o concluzie: „Există un test pe care, dacă îl trece o poezie, înseamnă că e bună: o traduci în franceză. Dacă sună bine, atunci e bună. În engleză nu prea contează, pentru că în engleză totul sună extrem de bine. Iar poezia ta este minunată”. Debutul autoarei în vîrstă de 39 de ani s-a lăsat așteptat mai mult de 10 ani, după ce poemul care-i dă titlul a apărut în volumul colectiv *Tablou de familie*, în 1995. „Este ultimul autor care debutează pe cont propriu, iar metafora *Tablou de familie* îi aparține.

Svetlana, alături de Ioana Nicolae și Doina Ioanid, face parte din generația fetelor cuminiți din poezia postdecembristă, este de părere criticul Paul Cernat, găsind ca linie centrală în cartea poetei tema „cuminiței induse sau impuse de sistemul educațional din anii '80”.

Odată volumul publicat, Svetlana se îndreaptă spre proză, cu o carte inspirată din poemul său, *Marele cofetar*, care face referire la Gellu Naum. Despre poezia dominată de „principiul cuminiței” au vorbit alături de Paul Cernat și Simona Popescu, Carmen Mușat, Cristian Tudor Popescu, Alexandru Matei.

C.T. Popescu e cel care a primit-o pe Svetlana în „Adevărul literar și artistic”, la începutul anilor '90, împreună cu un grup de „băieți tineri” ca T.O. Bobe, Cezar-Paul Bădescu sau Răzvan Rădulescu. „În comunismul de care vorbesc Svetlana Cârstean și Simona Popescu aveau mai multe posibilități de protest: unul era să nu te naști, refuzul procreării. Dacă totuși te naști, poți să refuzi să crești. Dacă treci și de etapa asta, mai ai posibilitatea ratării conștiinței. Urmează apoi speciile rare, cum sînt disidenții. Svetlana e în a doua categorie: ea refuză să crească. Acest infantilism asumat este amprenta ei. Nu este de cît un mare copil, care refuză să fie adult”. Versurile ei, recitate în traficul infernal, i-au adus aminte de o mică obsesie din copilărie. „Aveam o idee fixă cînd eram mic, pe care o credeam etufată, ștearsă, că atunci cînd voi crește nu voi putea minca prăjituri. Acest sentiment l-am reîntîit cînd-o pe Svetlana”, a spus jurnalistul.

Pentru Simona Popescu, *Floarea de menghină* este emblematică pentru o anumită generație: „Pentru toți cei care și-au trăit copilăria, adolescența și prima tinerețe în comunism. O lume menghină pe care noi am cunoscut-o”. „Îți doresc să ai cititori care să se ridice la înălțimea jocului tău. Nu e ușor, crede-mă”, a fost urarea-compliment a scriitoarei.

Reamintind o întrebare a unui jurnalist referitoare la constrîngerile sexuale pe care le resimțeau tinerii în comunism, Svetlana Cârstean a deschis o discuție despre „cît înțeleg adolescenții de acum despre ce a fost atunci”. O replică a venit de la Carmen Mușat, care a dat un exemplu „din familie”. „Fiica mea are doar 15 ani și, după ce a citit poezia, am întrebato-o cum i s-a părut și mi-a spus că i-a plăcut foarte mult. E o poezie care vorbește de convenții, de o lume dominată de principiul cuminiței. Deci nu are legătură neapărat doar cu experiența comunistă.”

Drive time
la RADIO ROMANIA MUZICAL
cu Monica Isăcescu și Sorina Bobeică

Gea mai bună muzică clasic, jazz & more
pentru un drum liniștit către casă

Luni-vineri, ora 18.10

Suplimentul de Cultură | OBSERVATOR CULTRAL | SAPTESERI

arhitectura | ROMPRES | PORT.FO

Radio România Muzical
se aude în FM (97,6 și 104,8)
pe satelit și live online
muzical.srr.ro

Periferic 8
biennial
for
contemporary
art as gift

Periferic 8 - Arta ca dar
Bială internațională de artă contemporană,
Iasi, 3-18 Octombrie 2008
www.periferic.org

Deschiderea oficială: vineri, 3 octombrie 2008, ora 16, Teatrul Național "Vasile Alecsandri" Iasi

Organizator: Partener principal:
vector: BCR

Parteneri:
Istanbul | KSA-X Chișinău | Centrul Cultural Francez Iasi |
Goethe-Zentrum Iasi | Universitatea de Arte "George Enescu" Iasi

Cu sprijin:
American Center Foundation | AFCN Romania | Primăria Municipality Iasi | Program IAGI 600 | Banca Madrid
ACAR Bucharest | EDETE Bank Group | Program CANTIER | Centrul Cultural al Republicii Ungare București
Asociația Friends of the Museum | Inepia Bucharest | Institutul Cultural Român Bucharest | Casa de cultură a studenților Iasi
Centrul Regional "Vasile Alecsandri" Iasi | Muzeele Iasi | Romania Iasi

Parteneri media:
TVR Iasi | DCA art&design.ro | Synchron | Observator Cultural | Suplimentul de cultură, LiterNet.ro | Radio Guerrilla
Cămin de Iasi | Sapteseri | Istoriem.ro | Istorica

LIVE ROMANIA LA CEL MAI MARE TÎRG DE CARTE DIN SCANDINAVIA

Vocile românești, cele mai convingătoare la „Bok & Bibliotek”

În perioada 25-28 septembrie, România a participat la cel mai mare târg de carte din Scandinavia, „Bok & Bibliotek”, din Göteborg. Sub sloganul „Röster från Rumänien” („Voci din România”) și cu o siglă realizată de Dan Perjovschi, țara noastră a avut pentru prima oară calitatea de expozant la acest târg de carte, participarea fiind susținută de Institutul Cultural Român.

Elena Vlădăreanu

2.400 de evenimente – simpoioane, lecturi, întâlniri cu scriitorii –, 1.850 de expozați și participanți, într-un spațiu de 13.528 de metri pătrați. „Bok & Bibliotek” a început în 1985, cu 5.000 de vizitatori, și a ajuns, la ediția din acest an, la peste 100.000. Prestigiul târgului a crescut treptat, în primul rând datorită invitațiilor. „Bok & Bibliotek” se poate lăuda cu prezența a 18 laureați Nobel de-a lungul timpului.

Letonia a fost țara invitată în acest an și a adus la târg peste 100 de scriitori, furnizând o bună parte din evenimente. Standul, realizat exclusiv din carton (până și scaunele tot din carton erau), o reproducere a clădirii Bibliotecii Naționale a Letoniei aflată în prezent în construcție. Standul, realizat exclusiv din carton (până și scaunele tot din carton erau), o reproducere a clădirii Bibliotecii Naționale a Letoniei aflată în prezent în construcție. Standul, realizat exclusiv din carton (până și scaunele tot din carton erau), o reproducere a clădirii Bibliotecii Naționale a Letoniei aflată în prezent în construcție.

literaturii contemporane puteau pleca de la standul Letoniei cu un braț de cărți de versuri și proză. Totul gratis și, mai ales, în engleză!

Iar acum urmează surpriza: presa suedeză a scris că, ținând cont de valoarea invitațiilor români la „Bok & Bibliotek”, România ar fi meritat statutul de țară invitată, iar nu Letonia.

Adevărul este că, pentru prezența României, încă de la început au fost semne bune. Vineri dimineața, pe 26 septembrie, deci în a doua zi a târgului, în cotidianul „Dagens Nyheter” a apărut un articol mare despre evenimentele românești la târg, cu trimitere pe prima pagină, iar în interior, acesta era însoțit de fotografia lui Mircea Cărtărescu. „Idolul, eroul, semizeul pe care vrem să-l ascultăm cu toții”, scria în acest articol Martina Lowden, referindu-se desigur la Cărtărescu, care a lansat la târg o carte de poeme în traducerea lui Dan Shafran, dar care are deja traduse primele două volume din *Orbitor* și *Nostalgie*, urmînd să apară și *Aripa dreaptă*. Mircea Cărtărescu a participat la mai multe

FOTO: Cato Lein

» O parte dintre fotografiile publicate în catalogul realizat în stil retro de ICR Stockholm au fost expuse într-una din cafenelele târgului

seminarii, unde a vorbit despre literatură și despre cât de importantă rămîne pentru el poezia, despre imaginea României, despre poliție secretă și rezistență. Scriitorul a participat și la lansarea celui mai recent număr al revistei „Lyrikvannen” – cea mai cunoscută și veche revistă de poezie din Suedia – a cărei temă a fost: România. Cărtărescu semnează un studiu introductiv pentru acest număr în care apar traduceri din mai mulți poeți români, de la avangardiști la scriitorii ai noii generații.

Live cooking – activitate la modă în târgul de la Göteborg

Mircea Cărtărescu și Herta Müller au fost vedetele incontestabile cu care România s-a prezentat la cel mai mare târg

de carte din Scandinavia și nu ar fi deloc exagerat să spun că au fost vedetele târgului. La lecturile sau simpoioanele la care au participat au venit sute de oameni, iar într-un reportaj despre Herta Müller, difuzat pe 27 septembrie în emisiunea literară „Babel” a televiziunii suedeze, realizatorul Daniel Sjölin a spus fără ezitare: dacă ar trebui ca noi să alegem Premiul Nobel, atunci îl aș alege pe Hertei Müller.

Cam tot ce a fost românesc s-a bucurat de succes la Göteborg. Seminarul despre Dracula și despre cât de pregătită a fost și este România să își asume un simbol cu o atît de mare încărcătură, la care a participat, alături de specialiști suedezi și britanici, și Adina Brădeanu, specialistă în filmul documentar, a avut sala plină, la fel cum s-a întîmplat și la lecturile de poezie românească – desigur,

cu traduceri în suedeză –, fie că a fost vorba de Dan Sociu, Adela Greceanu, Claudiu Komartin, fie de Nichita Stănescu, Gabriela Melinescu, Denisa Comănescu.

Standul României, conceput de ICR Stockholm, a beneficiat de o poziție grozavă, aflîndu-se chiar la intrarea în târg. ICR Stockholm a editat și un catalog impresionant, realizat în stil retro, cu fotografii ale scriitorilor români semnați de Cato Lein și Lütfi Özkök, cei mai cunoscuți fotografi din lume specializați în portrete de scriitori. O parte din aceste fotografii, în format mare, au fost expuse într-una din cafenelele târgului.

Închei cu o glumă, spunînd că de la standul României a lipsit doar live cooking, cea mai la modă, am observat, „activitate literară” la „Bok & Bibliotek” de la Göteborg.

FOTO: Simona Buzatu

Dan Sociu și Kajsa Sundin în standul românesc

FOTO: Cato Lein

Vedere de ansamblu asupra standului României

prezintă

Espresso

cu Ioan Budura și Radu Croitoru
de luni până vineri de la 7.15

cultural.srr.ro

Cabaretul-coșmar. Bodó Viktor și Andreea Marin

TAMPer 2 este unul dintre puținele evenimente teatrale din România gândite ținut. Fără obsesia bifării și aglomerării haotice a spectacolelor și, mai ales, fără obstinția de a privilegia cantitatea în defavoarea calității. TAMPer 2 a devenit un proiect curatorial bicefal, cu un concept foarte clar definit, bazat pe o strategie de concentrare și comprimare, și nu pe una de dispersie. Întâlnirea teatrală TAMPer 2 are în centru doi regizori-creatori de estetici personalizate, pentru care cercetarea unui anumit limbaj performativ, cu particularități recunoscibile, e preocuparea de bază.

Mihaela Michailov

TAMPer 2 constituie o platformă de dezbateră a unor sisteme regizorale care, puse față în față, reflectă afinități comune, diferențe de lucru în sistemul teatral și, poate cel mai important lucru, căutarea unui limbaj performativ specific oricărui laborator de creație. Altfel Gianina Cărbunariu, cit și Bodó Viktor sînt regi-zori-dramaturgi care își propun să experimenteze cu actorii pe care și-i aleg stilistici bazate foarte mult pe valențele

improvizației pe o anumită temă. Amin-doi sînt extrem de interesați de procesu-alitatea elaborării unui spectacol tocmai pentru că această cercetare procesuală ține de un tip de scriitură-istant, de construcția pe loc a textului în funcție de situațiile pe care corpurile actorilor le determină asumat.

Gianina Cărbunariu a fost prezentă la TAMPer 2 cu două spectacole: *mady-baby-edu* și *Sado-Maso Blues Bar*, ambele producții ale Teatrului Foarte Mic. În *mady-baby...*, povestea traficului de

persoane e premisa uneia dintre puținele montări din România care taie în carnea vie a socialului și în care conceptul video e perfect integrat în dinamica estetică. Corpul e fragmentat ca o halcă cioprită care se încapăținează să nu-și regăsească locul în trupul de acasă. Pentru că acasă devine mai rău decît oriunde.

Cu *Sado Maso*, Gianina Cărbunariu transformă scena într-o plasmă cu vedere la stradă. Cărbunariu concepe un spectacol în care dubla privire – cea a spectatorilor din sala-gang (amenajată special pentru reprezentația de la Sfîntu Gheorghe) și cea a spectatorilor din stradă – dezvoltă un tip de teatralitate cu bătăie în urbanul proxim. Strada e agățată, prin reacțiile spontane ale celor trei actori – Virgil Aioanei, Rolando Matsangos și Adrian Anghel –, în mecanismul interior al montării. Regizoarea extinde relațiile de putere pe care e construit textul Mariei Manolescu la nivelul jocului de autoritate sală-scenă-stradă, triadă care și schimbă continuu centrul de interes.

Teatrul de percuție

Cele două spectacole pe care regizorul maghiar Bodó Viktor le-a prezentat în cadrul TAMPer 2 – *Suflete moarte* (după Gogol) și *Mautocatamdispărut* (după *Procesul* lui Kafka) – pot fi analizate ca modalități de articulare și dezarticulare a materialului teatral propus. *Mautocatamdispărut* este un studiu asupra ritmului pulverizării limbajului pe care actorii de la Katona József îl personalizează.

Pentru a figura spectacolul ilogic al acuzării unui om, Bodó Viktor recurge la un show-concert. Spectacolul sistemului absurd e reprezentat printr-un concert live total. Lumea din *Mautocatamdispărut* e reprezentația trupurilor care se metamorfozează sub ochii noștri și a sunetelor distorsionate, în care corpurile sînt exhibate ca niște manechine vii. O formulă spectaculară e înlocuită de alta în așa fel încît limitele dintre ficțiuni se anulează definitiv. O politică de intimidare sumbră ajunge să fie transpusă într-o *politică-estetică de cabaret* pe care regizorul o exploatează vizual și auditiv fără să-și pună nici un fel de frînă. Camera gri multifuncțională – din pereți se desprind rafturi cu dosare – devine scena concertului în care toți actorii sînt angrenați.

Mautocatamdispărut, de Bodó Viktor

Bodó Viktor face din absurdul terorii kafkiene un drog care dă dependență. Dar nu orice tip de dependență, ci una provocată de carisma unui muzical, de magnetismul unui concert în care sînt citate vedete românești – Andreea Marin – și branduri – TAROM – pentru a sugera vria expunerii mediaticice, indiferent de loc. Bodó Viktor e creatorul unui „teatru de percuție”, un teatru-organism muzical cu coarde corporale care o iau razna. Structura muzicală e componentă esențială a celor mai multe dintre spectacolele sale. O întâlnim în *Neferi-cii* (regizat la Tirgu-Mures, Compania „Tompa Miklos”), în *Alice*, în *Fotoliul*. Regizorul exploatează dramaturgia auditivă și o pliază pe inflexiunile textului.

Mautocatamdispărut e gîndit ca un cabaret-coșmar, ca un teatru în care spectrul groazei are ceva din fascinația alienării învelite în spectacol de divertisment cu copii care au nevoie de proteze la mîini sau la picioare.

Procesul aberant e transpus într-un show muzical, într-un înveliș glamorous care devine cu atît mai dement cu cît nimic nu pare să mai aibă legătură cu nimic. Medii convergente de teatralitate – concert live, proiecții cu imagini pornografice, corporalitate la limita exhibiționismului (un actor evoluează la inele, un altul se dezbracă și rămîne în chiloți tanga, trei disuse cîntă și dansează) – fac din *Mautocatamdispărut* un spectacol-clip, o formă de teatru MTV, de teatru inclusiv, căruia nici un fel de reprezentație nu îi este străină.

Mintea unui om e făcută țândări în amestecul de hituri, efecte vizuale și structuri acustice care pornesc de la ruperea unui cuvînt în silabe și sunete reciclate și ajung pînă la deformarea corală a unor replici. Creierul e dat prin mașina de tocat a spectacolului live cu efect neurtic imediat. Bodó Viktor rupe situațiile în momentul în care le construiește și toacă mărunt limbajul.

mady-baby-edu de Gianina Cărbunariu

TEATRUL TINERETULUI Piatra Neamț

organizază

Festivalul de Teatru

19-29 octombrie 2008, Piatra Neamț, ediția a XXIII-a

Începând cu anul trecut, Festivalul de Teatru are 2 secțiuni bazate pe concepte artistice diferite.

Secțiunea Un Regal Teatral

reunește într-o gală extraordinară 8 spectacole realizate de artiști consacrați ai scenei teatrale românești.

Secțiunea Pledez pentru tine(ri)

este construită sub formă de concurs, pe două categorii:

ȘCOLI DE TEATRU

studenți și absolvenți la regie și actorie, selecționer: criticul de teatru Mihaela Michailov

PROFESIONISTI

artiști cu vârsta pînă în 35 de ani, selecționer: Otilia Cîntec.

ARTISTUL ASOCIAT

Săptămîna 1 – Interviu

Săptămîna 2 – Text de autor

Săptămîna 3 – Criticii despre...

Săptămîna 4 – Colegii de
breaslă despre...octombrie –
MIHAI MIHALCEA

„Suplimentul de cultură” a lansat campania „Artistul asociat”. Timp de o lună, un artist selectat de echipa revistei va fi promovat în paginile publicației.

» **SEPTEMBRIE: Formația URMA.** Azi o ascuți și nu e. URMA a apărut în 2003, iar în urmă cu doi ani a dispărut. Anul trecut a scos însă un nou album, *Trend Off*. „Now let's all pray for a miracle. Maybe God has URMA on its iPod.”
Coordonatorul lunii:
Anca Baraboi

» **1 NOIEMBRIE:** RETROSPECTIVA CAMPANIEI ARTISTUL ASOCIAT

De-a lungul unui an, „Suplimentul de cultură” v-a prezentat 12 artiști din zone diferite – film, literatură, teatru, arte vizuale, dans și muzică. Fiecare dintre aceștia a fost relevant pentru actualitatea culturală (reflectînd, de altfel, fidel profilul magazinului nostru cultural). Aceștia au fost regizorul Alexandru Solomon, scriitorul Dan Lungu, actorul și regizorul Florin Piersic Jr., artistul vizual Daniel Knorr, coregraful Manuel Pelmuș, trupa Luna Amară, scriitoarea Gabriela Adameșteanu, regizorul Radu Muntean, regizorul Radu Afrim, artistul vizual Matei Bejenaru, trupa Urma, coregraful și performerul Mihai Mihalcea.

PERFORMERUL ȘI COREGRAFUL MIHAI MIHALCEA, DIRECTOR AL CNDB:

La CNDB, dansatorii și coregraful nu se ocupă cu „datul di-

Mihai Mihalcea este un director atipic și un artist oportun care se sustrage ritosorului din societatea spectacolului contemporan. Mihalcea nu ține cu dinții la prezența artistică nemotivată de un demers care să-l ardă cu-adevărat. Alege să creeze doar atunci cînd are de lansat un cîmp de cercetare și reflecție asupra unor teme și atitudini vulnerabile și incomode care expun dansul contemporan unei receptări deopotrivă epidermice și analitice.

În *Stars High in Amnesia's Sky*, Mihalcea a transpus felii din comunismul-spectru într-un scenariu care, prin accentul pus pe povești intime, îmblînzește fără să cosmetizeze istoria. În *Remix/You come to see the show* a pus la bătaie osatura unui spectacol mai vechi, pe care l-a decojit sub ochii noștri. Mihalcea e întotdeauna preocupat de contextul imediat față de care își ia, prin viziunea artistică, distanța necesară igienizării minții creative.

din picioare”, dar nu la CNDB.

Cred că pentru schimbarea percepției este nevoie de un travaliu de lungă durată. Dansul a fost dintotdeauna considerat un accesoriu plăcut ochiului, un divertisment ușurel. Este nevoie de mult tact și insistență pentru a dărma prejudecățile și falsa imagine a unui domeniu atât de complex și cu atât de multe manifestări.

Cite dintre proiectele pe care ti-ai propus să le realizezi de cînd ești director la CNDB s-au finalizat?

Cele mai multe s-au realizat pentru că îmi propun de fiecare dată lucruri fezabile, realiste, nu mă aștept să schimb lumea peste noapte și nici să fac în cițiva ani tot ceea ce nu s-a făcut pînă în prezent pentru acest domeniu. Atunci cînd ești onest cu tine și cu ceilalți, și ești atent la valorile pe care vrei să-ți întemeiezi practicele, și acțiunile, deciziile nu mai sînt atît de greu de luat...

La cîte proiecte personale ai fost nevoit să renunți?

N-am renunțat la nici unul, deoarece nu le-am conceput. Gîndurile și ideile care m-au vizitat în această perioadă nu au ajuns încă într-o fază atît de avansată încît să întrevăd potențialul unor proiecte viitoare. Dacă le-aș fi simțit suficient de puternice, sînt convins că le-aș fi transformat în proiecte, chiar dacă activitatea Centrului mă acaparează aproape total. Am avut cîteva intervenții și o singură încercare mai serioasă de a crea ceva, dar am optat pentru forma unui experiment scenic pentru că era în acord cu conținutul care încerca să iașă la iveală.

Sînt genul care creează exclusiv atunci cînd simte că are ceva de spus. Între spectacolele mele au fost distanțe de ani. Nu vreau să iau asupra mea presiunea pieței și a ipotezei că voi dispărea din ochii publicului și ai directorilor de teatre și festivaluri dacă nu creez ceva în fiecare an. Mai bine să dispar decît să creez doar pentru a întreține iluzia că „sînt aici”, „exist și produc”, „sînt vandabil”, „mai pot”... Știu că uneori mediocritatea este preferabilă anonimatului, însă pentru mine este foarte important ca, în ceea ce fac, să fiu în primul rînd onest cu mine însuși și cu procesul artistic pe care-l declanșez. Sînt conștient, onestitatea nu este totul, dar consider că este o condiție esențială care, dacă nu este îndeplinită, te pune în situația de a crea tot felul de produse artificiale, lipsite de un minim adevăr.

De ce te lovești în funcția de director al unei instituții de spectacol în România în 2008? Au fost momente în care ai simțit că, birocratic, ești legat de mîini și de picioare?

Pe primul plan se află legislația inadecvată realităților contemporane și nevoilor care decurg din asumarea acestei contemporaneități.

Interviu realizat de
Mihaela Michailov

Ce-i spui cuiva care n-a auzit niciodată de CNDB? Ce-i cu instituția asta „ciudată” în care n-ai nici poante, nici tul, nici lebede?

Uneori mă gîndesc dacă nu cumva avem și poante, și tul, și lebede, dar în forma lor contemporană. În epoca în care au apărut, poantele erau o maximă provocare pentru balerine. De ce n-am considera măcar o parte dintre conceptele, ideile și practicile pe care le abordează artiștii astăzi echivalentul a ceea ce însemnau poantele în momentul apariției lor?

Într-un context în care totul este de construit și necesită eforturi, energie și acțiuni cu bătaie lungă în mai multe direcții și pe mai multe planuri, CNDB încearcă să ofere artiștilor și publicului acele cîteva elemente esențiale care au lipsit din peisaj. În primul rînd, un teren stabil și primitiv, un spațiu permanent de întîlnire și dialog. Acest spațiu n-a existat multă vreme, iar absența lui se simte încă și în ceea ce se creează, și în felul în care este receptat dansul, și în felul în care este teoretizat. Apoi, prin toate activitățile noastre, încercăm să fundamentăm o viitoare cultură coregrafică.

Centrul este și un spațiu în care sînt testate construcții ideatice și artistice. Procesele artistice sînt foarte diferite, la fel și receptarea acestora. Pentru că există cîrcoteli de tot felul, trebuie precizat

că, în locul unor producții „safe”, frumos împachetate și livrate, care garantează reușite la încasări și cronici favorabile, dar care rămîn în zona complizenței și a facilului,

ne asumăm mai degrabă riscul de a prezenta producții mai greu digerabile, uneori nereușite în totalitate, dar care sînt rezultatul unor procese oneste și care încearcă să stabilească un raport diferit între artiști, creația acestora și public. Evident, există suficient loc și public pentru oricare dintre variante, nu le excludem noi.

Nu credem că știm exact care sînt așteptările publicului. Refuzăm să credem că avem de-a face cu un public superficial și neapărat incult. Cred că este o greșeală frecventă în practica multor decidenți. Am fost contrații sau/și surprinși de realitatea în mișcare. Noi vrem să obișnuim publicul cu ideea că a merge la un spectacol poate să devină o experiență de viață mult mai personală decît renunța la așteptarea – pe care o are uneori – de a fi doar delectat, plăcut impresionat și/sau amuzat. Că uneori este necesar să renunțe la rolul său de receptor pasiv căruia, în schimb, bileteului plătit, trebuie să i se livreze confirmarea propriilor convingeri și opțiuni estetice. Vrem un public care să ne fie partener de dialog, care să caute sensuri dincolo de aparențe și care să poată spune despre ceea ce a văzut mai mult decît că i-a plăcut sau nu. Ne încurajăm spectatori să nu cedeze în primele 10 minute de spectacol, în cazul în care n-au primit ceea ce se așteptau.

Mai degrabă, ne dorim ca aceștia să lucreze cu ei înșiși întrebîndu-se și încercînd să înțeleagă care sînt motivațiile pentru care ceea ce văd este altfel decît ceea ce au mai văzut sau decît se așteaptă, care este miza pusă în joc și care sînt resursele care l-au făcut pe artist să opteze pentru o astfel de alegere. Să analizeze ceea ce vede încercînd să intre în logica propunerii făcute de artiști, nu să se mențină un discurs în afara sa.

Prin toate acestea nu încercăm să propunem o strategie de justificare a creațiilor slabe și mediocre, ci invităm publicul să iașă din logica consumistă, superficială, de așteptare „întru veșnicia și plăcuta gîdilare a simțurilor”, care pune artistul în postura de prizonier actant în ecuația „pline și cire” pentru mulțime.

Instituția despre care vorbești este, în egală măsură, și un posibil răspuns al dansatorilor și coregrafulor la „un chagrin, una imposibilitate, une tristesse, une mauvaise volonté, une chute, une absence, un aveuglement, un non-vouloir, un non-pouvoir, una non-construction, una non-possibilité, une tôte tranchée”, cum spunea Vera Mantero.

Cît de puternic simți că s-a schimbat percepția asupra dansului contemporan din România de cînd a apărut CNDB?

Dacă aș încerca să răspund serios la această întrebare, aș fi acuzat, poate, de infatuare. Este cert că s-a scris altfel și mult mai mult despre dansul contemporan. Din toate semnalele primite, aș putea spune că există o îmbunătățire a felului în care dansul este receptat și privit. Prin atitudinea și discursurile propuse în proiectele noastre și ale artiștilor cu care colaborăm, cred că am reușit să arătăm măcar că dansatorii și coregrafuli nu se ocupă, așa cum credea multă lume, cu „datul din picioare”, cu ornamentația frivolă care însoțește alte forme artistice, cu piruete grațioase, dar sterile și ridicole, și că preocupările multora dintre ei sînt mult mai serioase. Chiar și atunci cînd acestea sînt lansate într-o manieră uneori *playful*, alteori rebelo-contestatară sau altfel. Nu neg, unii chiar se mai ocupă cu „datul

coregrafii „lin picioare“

Este un calvar să faci slalom printre restricții absolut aberante, care te obligă să respecti legea atunci când, prin specificul activităților, n-o poți face. A produce și a prezenta un proiect artistic nu înseamnă deloc același lucru cu a produce și monta parchet. Din păcate, la noi, toate sînt puse pe același plan și li se aplică aceleași reguli.

Avem de-a face cu o adevărată dictatură a Ministerului Economiei și Finanțelor. Toate inițiativele de schimbare a diverselor legi cu care avem de-a face se lovesc de obtuzitatea și inflexibilitatea celor din acest minister. Nici măcar ministrul Culturii și Cultelor sau secretarii de stat n-au reușit să producă anumite schimbări pe care și le-ar fi dorit...

Ce te preocupă acum în dansul contemporan? Ce cercetezi, pe ce mizezi?

Sînt și la noi pericolul instalării unei doze consistente de comoditate în derularea unor proiecte. Am perceput în multe dintre spectacolele văzute o atitudine-sablon de a fi pe scenă și o serie de automatisme care m-au făcut să doresc scurt-circuitarea lor. Recent am încercat să îi arunc într-o situație limită pe artiștii invitați în cadrul unui experiment scenic din *Amprenta* mea de la CNDB, folosindu-mă de fapte reale care se întîmplau în viața mea în acel moment. Mă preocupă foarte mult granița sau, mai bine zis, absența demarcației dintre viața privată și cea profesională. Nu percep arta prin care mă manifest drept o meserie, iar ceea ce mai rămîne drept „viața mea personală”. Planurile se suprapun, se completează și se influențează reciproc. Le consider mai mult ca pe un tot continuu în care există aspecte și nuanțe diferite. O consecință ar fi că nu mă mai antrenez în spiritul vechii tehnici de dans, căci, continuînd firul acestei logici, mi se pare stupid să mă antrenez pentru propria viață... Cel mult fac exerciții fizice... Am ceva de spus și fără corpul profesionalizat și instruit, dresat în logica vechii tehnici de dans.

Ca urmare a acestor preocupări, am încercat în cadrul aceluși experiment să împing limita de expunere a fiecărui om invitat, nu în sensul exhibiției ostentative, ci al deschiderii și transparenței totale. Problema este că rezultatul este unul care sperie. Este atipic, foarte personal, puternic individualizat și atît de diferit încît conținutul și forma nu mai sînt recunoscutibile și percepute drept artă. Trăim într-o lume în care presiunea economicului asupra tot ceea ce există a creat un sistem perfect funcțional de a schematiza lucrurile și de a le face accesibile și ușor recunoscutibile. Consumatorul trebuie îndemnat să treacă de la dorința la împlinirea acesteia, iar pentru asta lucrurile trebuie să-i fie accesibile.

În artă însă sînt foarte interesat de acel conținut/adevăr frust și viu, în mișcare, aproape imposibil de surprins și de

constrîns într-o formă sau alta. Cînd pui în fața oamenilor așa ceva, cei mai mulți sînt dezorientați și refuză să primească ce le oferi, deoarece nu recunosc „obiectul”. Este și consecința standardizărilor de toate tipurile. Mă întreb însă ce se poate face pentru a proteja spațiul și ideile de logica uniformizării și a stereotipurilor, astfel încît aceasta să nu se extindă și în celelalte zone extraartistice. Pentru asta nu numai noi (artiștii) trebuie să facem ceva. Însă noi trebuie să contaminăm cît mai mult gîndirea celorlalți în acest sens, astfel încît să nu se mai aștepte de la noi să creăm exclusiv acele „obiecte” pe care oamenii le pot recunoaște cu ușurință. Aș prefera ca aceștia să aibă exercițiul de a încerca recunoașterea și înțelegerea oricărei construcții ideatice sau artistice, indiferent dacă se află în zona așteptărilor și opțiunilor lor sau nu.

Ce tip de performance/uri ți-ai dori să faci în acest moment? Dacă mîine n-ai mai fi director al CNDB, care e primul show de care te-ai apuca?

De ceva vreme mă tot gîndesc pînă unde poate merge libertatea artistului și care sînt responsabilitățile sale. Citesc tot felul de declarații, aud tot felul de pretenții și revendicări venite de la artiști din toată lumea și mă întreb care e fișa de post a artistului în fața umanității. Văzînd multe dintre pozițiile aberante ale unora, mi-am venit ideea creării unui spectacol despre o posibilă dictatură a artiștilor. Cum ar arăta lumea și cît de tare s-ar schimba dacă ar fi condusă de artiști?

În Amprenta ta, ai prezentat Remix/You come to see the show al cărui concept se baza pe distanțarea de performance-ul inițial, pe comentariul unei cinic al diverselor momente din spectacolul de bază. Simți uneori că spectacolele tale nu te mai reprezintă?

Spectacolul despre care vorbești este unicul caz în care am aplicat detașarea ca instrument de lucru. Pe scheletul unui solo creat în 1999 și considerat de mine un eșec total, am creat o altă piesă în care vorbesc tocmai despre acest eșec. Între timp, abordarea asta a prins atît de bine, încît noua versiune a lucrării a fost invitată la multe festivaluri internaționale și continuă să fie din 1999 încoace. A devenit cea mai veche și cea mai jucată piesă a mea care, în fundal, ne spune că ori-cum în viața unui artist sînt două mari tragedii: una este să ai succes, iar cealaltă este să nu ai. Cum nici povestea acestui succes nu e una care să-mi placă prea tare, am tot timpul material nou la care să mă raportez cînd joc piesa. Aceasta a rămas un format deschis în care firul roșu este creat de confesiunea eșecului primei variante a solo-ului și de transformarea acestuia într-un succes, dar orice accident de parcurs, orice amănunt cotidian

care îmi atrage atenția în ziua sau în perioada respectivă poate fi inclus în versiunea prezentată într-o anumită seară. Evident, dacă are legătură cu conținutul și dacă are potențialul de a sublinia ceva din ceea ce consider că trebuie comunicat publicului.

Crezi că spectacolele de dans românești au o poziție socio-politică asumată? Te interesează acest tip de poziție? E nevoie de ea?

Nu cred că putem generaliza. Sînt prea puține cazurile pieselor care au o poziție asumată de acest gen. Considerînd că rolul artei este și acela de a-i face pe oameni să gîndească și să devină mai conștienți de anumite aspecte ale vieții lor, aș spune că este nevoie de lucrări cu o asemenea poziționare. Nu sînt însă adepții lucrărilor „cu steagul în dinți”, critice cu orice preț și/sau militante, dacă acestea sînt singurele lor calități. Dacă nu produc ceva și în plan estetic pentru mine nu este suficient. Totuși, pentru că trăim într-o Romînie duplicitară și anesteziată, încurajez o astfel de atitudine. Este mare nevoie de poziționare critică. În același timp însă, mi-e teamă să nu transformăm artiștii în gardienii de serviciu...

Ce te descurajează cel mai tare în acest moment în Romînia? Ce te face să zici „hai că merită”?

Absența conștiinței civice și lipsa de reacție aproape generalizate sînt lucrurile care mă deranjează și mă neliniștesc cel mai mult la societatea romînească de astăzi (și de ieri). Indiferența ubicuă, moliciunea privirii care trece peste lucruri

» **Noi vrem să obișnuim publicul cu ideea că a merge la un spectacol poate să devină o experiență de viață mult mai personală dacă renunță la așteptarea – pe care o are uneori – de a fi doar delectat, plăcut impresionat și/sau amuzat. Că uneori este necesar să renunțe la rolul său de receptor pasiv căruia, în schimbul biletului plătit, trebuie să i se livreze confirmarea propriilor convingeri și opțiuni estetice.**

ca și cînd n-ar fi acolo, ușurința cu care coborîm deseori cu variante ale monstruosului și cu care reușim să ne justificăm ne arată că nu percepem consecințele gesturilor și acțiunilor noastre. Că reacționăm de cele mai multe ori fără conștiința valorilor pe care ne întemeiem practicile, obiceiurile, gesturile și acțiunile. Exagerînd un pic s-ar putea spune că, în afara instinctelor primare care ne apără de pericolele imediate, nu avem nici un senzor activ pentru ceea ce ne afectează. Ne lipsește sensibilitatea la schimbările politice și sociale care ne afectează ca indivizi și ca grupuri și, ca urmare, nu reacționăm.

Deși istoria noastră e plină de viteji, eroi și martiri, mi-e teamă că (non)reacția la seria de evenimente petrecute în istoria recentă și foarte recentă a Romîniei ne oferă o altă posibilă înțelegere a felului în care romîanii s-au comportat deseori, ca cetățeni și ca națiune de-a lungul timpului. Mă întreb de unde atîta toleranță pentru intolerabil? De unde atîta lejeritate a acceptării și pînă unde se poate întinde aceasta? De unde atîta duplicitate? De unde ne vine rezerva uriașă de acomodare cu aproape orice? Știu însă că n-am să aflu răspuns prea curînd...

Mă mai descurajează și felul în care ne raportăm la cultură. O facem cu mîrgă, trăirism. Metafora este încă la mare preț (în ceea ce ne privește, acuza supremă a unei doamne profesoare din UNATC sună cam așa: „N-ai metaforă-n corp, dragă!”). Dacă nu e asta, vrem să ne sincronizăm cu orice preț și creăm tot felul de formate fără conținut. Ne lipsesc tonul just și echilibrul. Sîntem ori prea cool, ori de-a dreptul anacronici. Mi-aș dori și o cale de mijloc, mai multă luciditate și mai puține complexe provinciale. Aș vrea să văd mai puține degete mici ridicate prețios atunci cînd vorbim despre cultură și mai puțini tătuci ofiliți care coboară din ceruri ca să ne lumineze. M-aș bucura dacă am scăpa de duplicitate, dacă vîntorii de granturi și cei care nu mai pot dormi fără Nobel s-ar relaxa. Marocănoșii, justițiarii și moralisții să-și găsească liniștea alături de cei dezinhibați care vor provocarea și noul cu orice preț.

Ce mă face să spun „hai că merită”? Întîlnirea cu oameni sensibili și inteligenți, capabili să producă acea arsură veritabilă de creativitate, care să corodeze platoșa de ifose, țîfnă, inerții și inadaptable.

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

Madlena de aer

Probabil că om fi câteva sute de mii de muritori pentru care cîntecele lui Leonard Cohen au însemnat mult mai mult decît un fundal sonor la episodul x din biografia personală. Unii ar putea chiar mărturisi că melodiile cu texte cu tot au fost chiar parte din viața lor. Fiecare deci cu leonardcohenul lui, imposibil de povestit. Atunci de ce scriu totuși despre 21 septembrie 2008, cînd nici măcar n-am fost la București, pe stadion? Pentru că în 21 septembrie după-amiaza am ajuns pe Himalaya mea din 2008, în piscul piscurilor, fără să mă clintesc din casă, în chip de invizibilă scamă pitulată pe Nokia lui Mircea Mihăieș. Cred că de la sute de km distanță am fost mai exaltată decît el, care a stat liniștit la tablele aproape două ore cu însuși Cohen. Recunosc, cînd i-am auzit vocea întrebînd de Cașin, mi-a cam

sărit inima din piept. Dar medicamentul Prestarium a prestat mai bine ca oricînd și mi-a ținut cordul pe linia de plutire. Ba chiar m-a ajutat ca, după ce i-am transmis cînd a fost ridicată mănăstirea, să pot să ascult *Dance Me To The End Of Love*, *Tower of Song* sau *Take This Waltz* în priză directă, cu telefonul la ureche, senină și împăcată ca un budist zen. Fără să mai pot adăuga nimic nici atunci, nici acum. Doar aceste două fotografii și fraza lui Leonard Wieseltier, prietenul lui Leonard, așa cum le-a tradus MM în cartea despre Cohen, citită și răsцитă în 21 septembrie. „...lumina se schimbă, pagina se întoarce, mîngîierea se frînge, gheața se topește, umbra se stinge, sticla se sparge, vestea sosește – iar lumea nu va mai arăta ca înainte...”.

Poezia lui Ștefan Manasia sau despre frumusețe

Mi-ar fi plăcut să încep cronică aceasta ca pe un fel de dialog la distanță cu Ștefan Manasia, poetul clujean care reușește, cu acest abia al doilea volum al său (dacă îl punem în paranteză pe cel publicat în formă volantă acum doi ani, *etica grunge/cînd tu vii*, și reluat integral în cartea de față), să se plaseze în avangarda lirică a generației sale, o generație ce nu duce lipsă de agitatori și lideri de ocazie. Mi-ar fi plăcut să scriu aici ceva care să reprezinte în același timp o lămurire pentru publicul nostru vaporos și ipotetic, dar și un gest de comunicare cu poemul (sînt

numeroase și străvezii apelurile la comprehensiune din volum: vezi șirurile de *fill in the blanks* din poemele tarkovskiene!). Am senzația că Ștefan Manasia pune, mai mult decît majoritatea colegilor săi de generație, problema apariției unui critic literar care să realizeze o „descriere a poeziei înseși” cu aplicație la cazul său. E lucru rar ca un tînar poet nu doar să aproximeze poezia, ci s-o redefinaască pur și simplu în termeni proprii, iar ca acest fapt să se petreacă în vremea noastră e aproape neverosimil. Cu marele regret că nu pot fi eu acel critic încep cronică de față.

Doris Mironescu

Citind volumul lui Manasia și mai ales recitîndu-l, se observă că universul tematic nu definește deloc această poezie. Localizarea e nesemnificativă. Că e vorba de Amazon sau de Nadas, de cimitirul Calvariei din Cluj sau de o plajă felliniană, de „paraginile paradisiace” de la Canalul Morii sau de o copilărie desprinsă din Tarkovski – spațiul se dizolvă

repede în poezia lui Manasia și timpul îl urmează fără întîrziere.

Determinarea spațială att de aproximativă eliberează de sub contract determinarea tematică: dacă ne oprim la imaginile copilăriei și adolescenței, la vagabondii pitorești și la personajele kitschoase din telenovele, nu am intrat încă în lumea din cartea *micilor invazii*. Afirmatia de sub fotografia autorului de pe manșeta volumului, „scrie despre margin(al)i, dinspre margine”, nu este decît o frază orgolioasă formulată, timid, vînd să a-rate dorința nietzscheeană de răsturnare a valorilor acceptate prin adoptarea unui unghi de vedere nou și paradoxal. Nu avem de-a face cu o luare în stăpînire a unui „teritoriu” poetic, în sensul călinescian din *Universul poeziei*. Lirica lui Manasia se plasează, voluntar și încăpățînat, în altă parte.

Poezia tînarului clujean din acest volum unitar și armonios este una destul de abstractă: ea se compune dintr-un lung discurs despre frumusețe, identificată cu insistență în tot felul de spații bizare și transportată, prin asocieri aiuritoare de imagini, la mari depărtări, într-un film (ca să nu fugim cumva acasă la mamma roma/ca să nu visăm la gleznelor de bronz/ale Brunel ce se împreună cu iepurii”), într-o carte („fără prea mare patetism înhămat/la

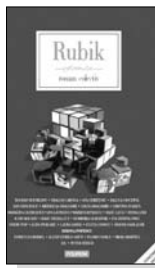

SEMNAL

Daniel Bănuțescu, *Cel mai bun roman al tuturor timpurilor*, colecția „Proză. Seria de autor «Daniel Bănuțescu»”, Editura Cartea Românească, 576 de pagini, 44.95 lei

„Cel mai bun roman al tuturor timpurilor este Biblia”, afirmă la un moment dat un personaj din roman. De ce și-a intitulat astfel Daniel Bănuțescu romanul, care face parte din clanul de romane AM VĂZUT, LUCRÎND, DEGETUL LUI DUMNEZEU? Simplu. El este Cartea Cărților Epocii de Aur și, împreună cu Te pup în fund, Conducător iubit! și Cei șapte regi ai orașului București, a reușit să pătrundă în toate subteranele dictaturii comuniste și să demonteze toate componentele mecanismelor malefice ale opresiunii. Este o carte care va face lumină și va rescrie istoria. „Daniel Bănuțescu inaugurează familia Crailor de Centru Civic, ca să spunem așa. Proza lui deține o teribilă capacitate de a transforma în bilci drăcesc, comedie fantastică și clan de pașol na turbină toate beznele fizice și morale prin care am trecut.” (Dan C. Mihăilescu)

Rubik, roman colectiv, ediție cartonată, însoțită de DVD, prefață de Simona Popescu, colecția „Fiction Ltd”, Editura Polirom, 544 de pagini, 44.95 lei

„Rubic, rubici – autori ai romanului Rubik. Foarte diferiți. Unora le place Fight Club, altora Jules et Jim. Unii ascultă muzică electronică, alții Callas, unii Radiohead, alții muzică veche, compusă de Dimitrie Cantemir. Unii citesc Hunter S. Thompson, alții Raymond Roussel. Unii sînt consumatori de benzi desenate (semnate Moebius!), alții sînt înnebuniți după Odilon Redon (ca să dau doar cite două borne «electrice», eclectic). Dar au, pe de altă parte, atîtea lucruri în comun (nu doar cărți, filme, muzici)! Fiecare dintre ei va citi romanul altfel. Fiecare va vedea în el altceva. Fiecare își va face... rubikipedia sa!”

„Rubik – nu e doar un cub!”

1. E o jucărie! E o cutie! E, printre altele, un obiect literar escherian-fractal-moebiusian. La fel ca pe Continua Bandă, personajele și autorii Rubikului, prin varii răscuri, încep să se confunde, de nu mai știi cine-i cine și ce s-a întîmplat cu fiecare dacă nu ești atent și dacă nu ai un bun antrenament. Personajele intră în pielea autorilor și autorii se prelungesc în personajele lor și-ale altora.

2. Prima autoficțiune colectivă de pe meleagurile carpato-danubiano-pontice – și nu numai!

3. Mai mult decît literatură.” (Simona Popescu)

jugul respirației înspiri aer fosforic/cu detergenți cu scene exponențiale/din romane gîfind de atita rezistență prin cultură/de atita anticomunism”) sau într-o reminiscență documentară a unei istorii insalubre („remușcarea era o conservă muzeificată de Zyklon B”).

Imaginația lui Manasia nu este însă una livrescă. Tînărul poet urmărește fantasma unei frumuseți tangibile în apa pîrîurilor murdare, pe maidane și în staniolul înghețatei Napolact aruncat pe caldarîm. Uneori, poemul său nu este decît un inventar al iluminărilor cotidiene, captate paradoxal din mizga zilelor, deșeurii prețioase de candoare, de inocență sau de autenticitate ce pot fi recitate sub formă lirică odată ce poetul le-a sustras nelericitelor lor destinații: „am văzut colaje de frunze, ziduri coșcovite, oameni cu încălțări proaste și umbrele negre/un cires umed și viu/îngă crîști de tablă despuiați & înfrîniți/am văzut femei la 30 și ceva cu care aș fi făcut dragoste/am atins cu geaca templul iehoviștilor/înăuntru bărbați discutînd afaceri și spunînd «servus»/am văzut o gură senzuală sub mustața gri cînd «hai înapoi, trebuie să cumpăr pline»/un cătel încolăcit în ploaie care/adaucea a găină roșcată/o fată/sufocîndu-se sub paltonul prea greu sub șalul imens./am văzut tipi în salopete albastre schimbînd programul de cinema/îngă ceasul electronic de la Minerva/am văzut apa șiroind în rigolă/și limuzinele șușor scurgîndu-se lent”. În aceste ample acumulări se observă mai degrabă înfrigurarea căutătorului de frumusețe decît delicul plimbărețului prin vreo *Lustgarten*. Detaliile sînt salutate atunci cînd pot fi identificate „în natură”, decupate atent și indexate cu grijă într-o clasor inefabil. Aș compara (deformație belfească!) tipul acesta de decupaj imagistic cu acela din celebrul poem *Ulyse* al lui Ilarie Voronca („cită”, de altfel, de către autor cu oarece ironie postmodernă: „am privit cu îngăduință obraji bucați ai clujnețelor”). Nu doar verva lui Voronca lipsește, ci și ușurința cu care acesta poetizează lumea din jur. Inocența risipitorului de metafor interbelic este înlocuită de circumspectia gestului recuperator, de colecționar avar, al tînărului clujean.

Manasia nu este un *flâneur* care culge tot ce i se prezintă în fața ochilor, conștient de capacitatea sa remarcabilă de a transfigura verbal lumea. Mai degrabă, el pîndește înfrigurat întrupările unei realități pe care a întrevăzut-o, poate, cîndva, și ale cărei rosturi le-a priceput abia pe urmă. Tocmai de aceea, frumusețea capătă în poeziile sale o calitate distinctivă, abstractă: Manasia vînează ideea de frumusețe, s-ar zice, și nu frumusețile pe care viața i le oferă. Atitudinea sa nu este una inocentă, dar nici de un platonism deșert. El înregistrează tot ceea ce amintește de frumusețe, acuzîndu-și propria înstrăinare de lumea acestuia: „dădeam ocol marginii dar marginea nu mă primea înăuntru/nu-mi spunea *stai cu noi ia loc pune-ți și tu ceva în blid/pentru că eram fără îndoială fals și exhalam duhurile Comfortului*”. Poetul poate fi doar martor al epifaniei, niciodată participant la ea. (Cam asta spunea și Doinaș în *Orfeu sau tentația realului*, dacă nu mă înșel.) Dar asta nu înseamnă că lumea frumuseții nu există sau că ea ar fi lipsită de relevanță pentru viața noastră cotidiană.

Dimpotrivă, o bună parte a existenței se desfășoară pe muchia unui conflict subtil, ascuns: între autentic și inautentic, între frumusețea contorsionată și „pastelul kitsch”, între vagabonzi celebri de la Canalul Morii și „nimfa blondă” de pe marginea unei piscine telenovelistice. Și nu e vorba de a face ca una dintre acestea să triumfe, ci de a justifica întregul, astfel încît nimic esențial să nu se piardă. Cea mai mare parte a volumului de față este dedicată efortului de a justifica esențialitatea frumosului, centralitatea lui pentru lumea în care trăim. Acesta este motivul pentru care *cartea micilor invazii* rămîne una din cele mai luminoase și îmbucurătoare apariții lirice din ultimii ani. Nu pentru „umanismul” ei, ci pentru că pune, în sfîrșit, o întrebare căreia mulți îi dau doar ocol: ce facem cu poezia? la ce bun poezii? Și o face cu toată doza de luciditate, umor și autoironie necesare ca să nu compromită întrebarea aceasta crucială, folosîndu-se de o retorică ingenioasă, studiată, precum în textul intitulat *împotriva*

poetilor: „îi înțeleg i-am înțeles totdeauna pe aceia care/cu inima curată și înăuntru propriei limbi/și detestă poezii [...] i-am înțeles pe aceia care resping & disprețuiesc emfaza poetilor/luîndu-și doza de ficțiune și vis, de abjecție și cumințenie/din romanele editate la Polirom, din filmele-abator/din muzicile – iefitnă marijuana”.

Omul și CD-ul

M-am deprins să scriu cîteva cuvinte și despre rostirea pe CD a versurilor în cazul aparițiilor editoriale de această factură. Dacă nu din alte motive, măcar pentru faptul că și genul acesta de performanță merită cumva apreciat. În plus, mi se pare lămuritor, poate chiar revelator, să ascultîm vocea autorului dincolo de textul scris și să-i deduc starea de spirit din dimineața înregistrării. Citîndu-și textele, Ștefan Manasia își ucide conștient efectele scripturale (din *Poemul de marmură*, de exemplu) printr-o rostire cursivă și doar moderat-expresivă. Se vede că, pentru el, poezia nu trebuie să fie declamatoare și flamboaiantă. De altfel, multe dintre efectele manieriste ale lui Manasia (titlurile kilometrice, aglutinarea cuvintelor, eliziunile lenșe sau ocazionala ortografiere „naivă” a unor cuvinte – „falk”, „FERICIREA”, „CRETINI”) au sensul unei cenzurări a recitabilității poemelor sale.

În același timp, poezia conține o revelație sau măcar o indicație a sensului de unde poate veni acea revelație. Lectura trebuie să sugereze o astfel de deschidere prin ritmicitatea incantatorie, susținută și de rima capricioasă și prețioasă. De aceea, autorul citește concentrat, cu pumnii strînși, aș zice, nelăsîndu-se intimidat atunci cînd greșește tonul de început al unui poem și reîncepînd lectura de la cheia sol. Adolescența și adolescența sînt prezențe frecvente în poezia lui Ștefan Manasia. Nici nu-i de mirare – un asemenea devot cult al frumuseții este cumva legat de vîrsta tuturor devoționiilor. Ceva din adolescența unora din eroii săi persistă și în imaginea de pe CD a vocii poetului: încrederea în ceea ce are de spus, ostilitatea păstrată în frîu față de toți cei care ar putea să-l offenseze. (Și, într-adevăr,

demonul benzii înregistrate intervine cu violență cu o secundă înainte de sfîrșitul ultimului poem, rețezînd ultimele două cuvinte imediat după pronunția, înecat în tristețe, a cuvîntului „strivită”... Să fie o întimplare?) Ofensa trebuie înfruntată. Gravitatea scrisului îl obligă pe poet să stea în poziție de atac,

deși structura sa e una pașnică. Voi ține întotdeauna pumnii strînși pentru un astfel de poet.

Ștefan Manasia, *cartea micilor invazii*, colecția „Poezie”, Editura Cartea Românească, 2008

Fish (I)

Cînd le spun amicilor (tot mai des, în ultima perioadă) că urmează să-mi fac un acvariu, pe figurile lor apar deodată umbre îngrijorării.

Mi se aruncă o privire contrariată, urmată invariabil de întrebarea: – Dar nu știi ce greu e să întregi un acvariu? Mă uit și eu gînditor la interlocutor, cunoscînd deja continuarea: – Dar ce-ți veni? O să stai tu să schimbi apa în fiecare săptămînă? Și o să măsoari zilnic temperatura din acvariu cu termometrul? Ai tu nervi să cureți geamurile, pietrișul de pe fund, melcii agățaiți de plante? Te credeam om serios...

A fi om serios înseamnă,

la noi, să ții vreo cinci pisici (trei castrate, două încă izerizate sexual), care să-ți lase pîr de pe covoraș pînă-n fundul sufletului și care să ezite, la infinit, între Whiskas cu aromă de carne de struț și oase selectate atent, să nu facă așchii.

Sau, dacă ești un om și mai hotărît, să îngrijești o echipă robustă de cîini, plimbîndu-l pe fiecare de trei ori pe zi, chiar dacă afară e pîrjolul Bărăganului ori vîntul mortuar siberian. A merge cu pisicuța bolnavă sau cu dulăul melancolic la doctorul veterinar, suferînd alături de necuvîntătorul cu ochi umezi, nu ridică probleme. În schimb, proprietarul de

acvariu lucrînd în logica numerelor mari e sincer compătimit pentru istovitoarea sarcină asumată.

În realitate, a ține un acvariu e cel mai ușor lucru din lume. Cu o condiție: acesta să fie unul mare. Volumul fiind pe măsură, vei schimba apa doar o dată pe lună. Pe fund vor opera, oricum, bine cunoscuții *sanitari* cu mustățile lor profesionale.

Iar melcii care vor întrece măsura, simțîndu-se prea bine printre plantele mele și proliferînd indecent, vor lua drumul WC-ului, fără să am vreo muștrare de conștiință.

Oricît de milos aș fi, nu pot să sufăr, în mod real, pentru un melcișor din treizeci. O singură dată am plîns pe marginea acvariuului, la moartea unui *xifo verde* (o

raritate), care era atît de inteligent, încît nu-l puteam prinde decît la apă mică. Îi văd parcă săbiuța deodată inertă, și-mi vine, după un sfert de veac, un nod în gît.

Logica numerelor mari (sintagmă de finanțist cinic) înseamnă aici, de fapt, crearea unui cosmos reproductiv. Nu-mi plac acvariile cu pești uriași, ultraexotici, în care fiecare exemplar e o personalitate neprețuită.

Mi se par potrivite mai degrabă pentru restaurante și hoteluri, să distreze clienții în timp ce mîncă, să-i consoleze cînd achită nota de plată. Îi vreau pe locatarii mai mărunți și diferiți între ei, fiindcă vor trăi, dacă nu într-o armonie naturală, atunci într-o democrație garantată constituțional. Nu

BUCUREȘTI FAR WEST

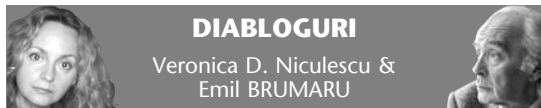
Daniel CRISTEA-ENACHE

voi să știu de proverbe fataliste.

Un pește mare care-l înghite pe cel mic n-are ce căuta în acvariu meu. E loc pentru toată lumea sub lumina becului.

Circuitul vieții dintre pereții de sticlă este fascinant. Cu puțină grijă și o atenție răsplătită, poți vedea cum dintr-o femelă gestantă ies la soroc, într-o rafală uimitoare, mici ghemotoace, căzînd lin ca parașutele spre fundul acvariuului. Cînd se atinge de pietriș, fiecare ghemotoc se

destinde și apare ca un minuscul peștișor, dînd vioi dintr-o codiță microscopică. Adulții l-ar înghiți pe nemestecate, dacă proprietarul grilului nu i-ar fi asigurat viitoarei mame un loc în ceea ce se numește *fătătoare*. După ce a scos, în serie, treizeci-patruzeci de ghemotoace, mama stahanovistă se poate întoarce printre tovarășii ei. Puii rămîn în creșă transparentă și vor da aprecierea convenită firimiturilor dintr-un gălbenuș de ou.

DIABLOGURI

Veronica D. Niculescu &
Emil BRUMARU

Fragment cu coadă

Veronica D. Niculescu: S-a tot spus anul trecut că Sibiu primește un teatru nou în 2008. Că nu a mai fost timp să se facă pentru 2007, dar că asta va fi prioritatea zero anul viitor, adică acum. Mai exact, o construcție nou-nouță, fiindcă acum teatrul funcționează într-un vechi cinematograful, cu doar trei sute de locuri, iar clădirea mai este și în miezul unui proces de retrocedare. Am întrebat azi în conferința de presă de la primărie cum va fi cu noua construcție și-am aflat că problema e ca și inexistentă. Dacă am trecut de 2007, nu ne mai presează nimic, mi s-a răspuns. Așa că adio, deocamdată...

Asta este. Pe de altă parte, mi-am luat bilet la *Faust*, mă duc duminică pentru a treia oară. Am ales ca locul să fie suuuu! De acolo, de fapt, vezi mult mai bine tot ce se petrece. Urăsc primele rînduri.

Emil Brumaru: Nu știu ce *Faust* ai văzut. Că există unul de Frunză și unul de Purcărete... Acolo, la Sibiu, a făcut unul Purcărete! Culmea e că m-a invitat dinainte la premieră, contra *Infernala comedie*... Și mi-a promis că *Faustul* lui va fi un haiku!!!

V.D.N.: Da, cel de Purcărete, desigur! Mi se pare echitabil schimbul cu *Infernala comedie*! Plus biletele de tren Iași-Sibiu, vagon de dormit. O, dar nu e deloc haiku, e hai-hui, că te plimbi prin Noaptea Valpurgiei. Acum, serios, e nemaipomenit, trebuie să îl vezi.

Ca o curiozitate, azi citeam poeziile dumneavoastră de pe blog și îmi tot suna prima (titlul plus primul vers) a Goethe, chiar la *Faust* mă gîndeam! Dar n-am zis nimic... că am dubii, poate sună și a traducerea lui Doinaș, e ceva acolo... (și nu mai corecțai orice linioară sau literă, că Mefisto tot își bagă coada pe undeva; iar la Purcărete e rău de tot, e o blondă frumoasă!).

Era vorba despre: „*Dar, îngere,*

(va urma)

iubirea ta-i greșeală... Sint pămîntean și dînsa-i pămînteană”.

E.B.: Am citit *Faust* tradus de Doinaș anul trecut, cu ghionturi, din ambiție... Îl mai citisem o dată cînd a apărut în traducerea lui Blaga, mai cu pecetea lui. O să mă uit!!! O fi rămas ceva de acolo... Mai există o traducere, sau chiar două, una parțială, doar partea întâi, cealaltă integrală... Era un plan al meu să citesc Shakespeare integral, și un an dacă mă chinui (deși unele piese le-am citit de cite 3-4 ori) la alea istorice... *Faust* trebuie citit, clar, de mai multe ori... și de preferat în germană... vai! Oricum, sint vreo trei traduceri bune... A, cu Purcărete am discutat pe mobil, tocmai terminam de citit *Faust*... și mi-am exprimat părerea că e imposibil de „pus” într-un timp rezonabil... A rîs, fac un haiku din el, a adăugat... Se pare că și cel de Frunză e formidabil... Și în altă dezordine de idei... ăștia, marii, aparent plicticoși, sint teribili de hrănici, te consolidează, îți dau pămînt de arat... Cervantes, Montaigne, Rabelaș, Swift etc.

Dacă cu Goethe m-am mai descurcat, cu Shakespeare am festilit-o... Dar *Sonetele* lui le-am totici...

V.D.N.: Hrănace explicații. O fi rămas ceva, mie așa mi-a sunat poezia de la prima citire, era ceva muzical asemănător, de la bun început... Am căutat anul trecut *Faust* în traducerea lui Doinaș de am înnebunit, fusese una singură la anticariatul de la Turnu, am pus anunț și pe blog. Nu se găsește decât cea de la Paralela 45. Domnului Purcărete i-a ieșit haiku-ul de vreo trei ore!

E.B.: Posibil ca aici, în Iași, prin anticariate, să fie traducerea lui Doinaș. Are multe note, înveți o groază de chestii din ele. Și o prefață pe cinste!

Literatura și fantomele ei

Fie că se numește nălucă, stafie, strigoi, fantasmă, arătare, duh, spectru, spirit, necurătenie, pater sau năvoadă (cum i se mai spune în Moldova și Bucovina), fie că ia naștere din imaginația „tulburată” sau e creată de fantezia scriitorilor, fantoma a

bîntuit imaginarul uman dintotdeauna. Fantomele au întruchipat de-a lungul timpului speranțele și temerile oamenilor în raport cu tărîmul celălalt, făcînd legătura între două lumi: lumea de aici și lumea de dincolo de viață.

Odată cu teatrul antic, fantomele au început să bîntuie și prin literatură. În *Electra* lui Sofocle, într-o noapte, fantoma lui Agamemnon îi apare în vis Clitemnestrei, văduva sa. Dar prima apariție „notabilă” a unei fantome este cea din *Hamlet*, cînd „duhul” regelui i se arată „prînzului Dane-marcei”. Hamlet este cuprins de îndoială la vederea spectrului: „The spirit that I have seen/ May be the devil: and the devil hath power/ To assume a pleasing shape; yea, and perhaps/ Out of my weakness and my melancholy/ As he is very potent with such spirits/ Abuses me to damn me”. Spectrul regelui este de fapt un mesager, un vestitor, imaginea unei ființe vii rătăcind între viață și moarte. El revine printre cei vii pentru a termina, a împlini ceva.

Fantoma ia uneori diferite nume, în funcție de context: „umbră”, pentru a-și arăta intangibilitatea, „simulacru” în filosofie, „himeră” sau „fantasmă” în psihanaliză, „viziune” în religie, „apariție” sau „spirit” în literatura fantastică. În *Don Juan* de Moliere, un spectru întruchipează femeile înșelate de Don Juan, devenind astfel o reprezentare a destinului său. Și în romanele gotice fantomele sînt nelipsite, la fel ca în *Castelul din Otranto* al lui Horace Walpole. Poveștile lui Charles Dickens (*A Christmas Carol*) au devenit celebre datorită celor patru fantome care îl vizitează pe Scrooge cu scopul de a-l schimba, de a-l transforma într-un alt om.

Apariția bruscă a fantomei într-un cadru real provoacă frică, angoasă. Este vorba de ceea ce Sigmund Freud numea *das unheimliche*. „It harrowes me with fear & wonder”, spune Horațiu la vederea spectrului. Se știe că o mare parte din publicul lui Shakespeare credea în fantome. Credința în spectre nu este însă nici de origine creștină, nici iudaică, susțin specialiștii. Ea este păgînă și primitivă.

Nici literatura noastră nu este lipsită de fantome, unele dintre ele de-a dreptul fascinante. Motivul romantic al umbrei,

simbol al dedublării, este folosit cu măiestrie de Eminescu în cîteva dintre creațiile sale reprezentative.

O carte care îl transpune pe cititor în lumea basmului

O prezență insolită în peisajul literar românesc este romanul Doinei Ruști, *Fantoma din moară*. „Un roman – după cum spune autoarea – despre lumea alunecoasă a delațiunii... povestea... unei fantome vapoaroase, omniprezente și obligate să trăiască și ea în ruinele unei lumi de care este iremediabil legată. Lumea păstoasă în care putrezesc rădăcinile mele”.

Adelei nu-i rămîne decît să închidă ochii și miraculosul își face numădeci apariția, timpul dobîndește o altă dimensiune, iar o prezență străină, fie o umbră, fie „un individ cu picioare scurte și cap mototolit”, un „omuleț înfricoșător”, sau cu o aură strălucitoare, va veni să o vadă: „Ai vrut să mă vezi. Am venit”, îi spune omulețul lui Del. Elementele miraculoase și cele reale convietuiesc armonios în *Fantoma din moară*, fără a provoca uimire sau indignare personajelor, naratorului sau cititorului, la fel ca în romanele lui Gabriel Garcia Marquez. Chiar în începutul romanului *Un veac de singurătate*, micul Aureliano intră în bucatărie în timp ce mama sa tocmai lua de pe foc și așeza pe masă o oală cu fiercuri. Copilul, din pragul ușii, îi spune: „Va cădea!”. Oala, deși era așezată chiar în mijlocul mesei, începe brusc să se miste către marginea mesei, iar apoi se zdrobește de podea. În acest moment intervine naratorul, spunînd: „Ursula pozești alarmată acest episod soțului ei, acesta însă îl interpretează ca pe un fenomen cu totul firesc”. În această informație metanarativă se poate observa tot fundamentul teoretic și creativ al ficțiunii real-miraculoase, în care fenomenele

extraordnare sînt interpretate ca fenomene naturale.

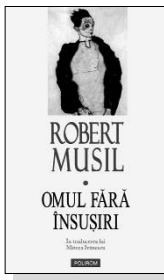
Fantoma din moară este o carte care îl transpune pe cititor în lumea basmului. Prin ferestrele mari care dau înspre lucruri, mica Del privește la moara părăsită unde își duce viața stafia. Nici propria casă nu este mai puțin interesantă, căci întotdeauna este ceva de descoperit, o cameră secretă, mai întunecoasă decît celelalte și „singura rămasă fără lumină, chiar și după ce am făcut instalația electrică”, „camera din fund”, ușa interzisă în satele căreia se adăpostesc stafiile și unde există un cufar albastru, „străjuț de drugi de fier... ca niște gheare de zmeu”.

Doina Ruști se numără printre puținii povestitori adevărați pe care îi are literatura română postdecembristă.

Doina Ruști, *Fantoma din moară*, colecția „Ego. Proza”, Editura Polirom, 2008, 29.95 lei

ROBERT MUSIL » OMUL FĂRĂ ÎNSUȘIRI (DOUĂ VOLUME)

Ulrich, omul nou

Robert Musil anunță în scrierile sale nașterea omului modern. El este un martor critic al epocii sale și face parte dintr-o generație de excepție, din „pădurea oamenilor de seamă”, așa cum a fost denumit secolul al XIX-lea, caracterizat de tendința către monumtialitate, către grandios și către opera totală. Primul volum din *Omul fără însușiri* îi atrage atenția lui Thomas Mann, care va deveni în scurt timp un admirator al lui Musil.

Hermann Broch, Thomas Mann și Robert Musil formează un trio de aur al literaturii germane contemporane. Musil a avut întotdeauna convingerea că misiunea sa este aceea de a clădi o nouă lume.

Omul fără însușiri prezintă declinul imperiului austro-ungar, văzut prin ochii personajului principal, Ulrich, un individ fără însușiri, născut cu voința de a deveni un om important: „Nu e greu să-l descriem în linii

Centrul Național al Dansului

lăptăria enac

suntem aici

Bd. Nicolae Bălcescu 2
București
Tel.: + 40 (21) 318 86 76
office@cndb.ro
www.cndb.ro

Centrul Național al Dansului

cafe deko

alternativ

Supliment

HotNews

TREI RĂSPUNSURI DE LA DOINA RUȘTI

„Fantoma mea este cameleonică“

Cum vedeți realismul magic balcanic în raport cu cel hispanoamerican?

Literatura fantastică a spațiului balcanic, de la Bulatovic la Pavić sau la Danilo Kiš, are un impuls subteran către zona demonstrației cerșetore. Criza de comunicare a balcanicilor apare ca un act de mare nedreptate, iar atitudinea scriitorului legat la gură este evidentă mai cu seamă în ficțiunea fabuloasă, în care imaginea urcă mitologic, dar într-un mod didactic sau măcar păstrînd infime indicații spre relieful abrupt al unei realități opresive. În plus, imaginarul balcanic este alcătuit chagallian, din frânturi pe cit de naive pe atît de sumbre, asamblate cu patetism slav, cu melancolie dunăreană, uneori, cu bucuria trecătoare a unui infanterist.

Narațiunea sud-americană curge ca un ritu năvalnic de sînge înfierbîntat. Istoria nedreaptă a dictatorilor, a războaielor civile ori a altor atrocități se dilată sub impulsul fanteziei, fără ca autorul să întindă mîna. El trăiește odată cu șirul interminabil de José Arcadio, clădind în mîna oamenilor de porumb o lume incredibil de efervescentă, solară și tonică. Chiar și tristețea de sub fanionul național ori esopismul lui Borges prind forma unei ficțiuni uluitoare prin proporție și cu efecte sigure asupra sufletului bolnav.

Vorbiți-ne puțin despre „moara părăsită“ și despre începuturile „fantomei“.

Fața roșie a adevăratei mori m-a obsedat multă vreme. Era o clădire tristă și misterioasă, în care eu am intrat la un moment dat, pe cînd aveam 15 ani. Era o zi de iunie, la-nceput de vacanță, iar prin crăpăturile vechii clădiri intra soarele ca un praful de aur. Lingă tufele de boz și li-pan am întîlnit un băiat ceva mai mare decît mine, îmbrăcat cu uniformă de liceu. Întîlnirea noastră a fost scurtă și decisivă. Ființa aceasta, aureolată de lumina morii, mi-a spus, în glumă, că în curînd aveam să-mi vîdez viitorul. A fost o frază dezumflată repede, la lumina zilei, căci de cum am ieșit din moară, am aflat că băiatul cu uniformă era un ins oarecare, venit în vacanță la bunici.

Dar din frunzele de boz ale morii a crescut o umbră unduitoare și lipicioasă ca o bandă de muscamor. În noaptea aceea mi-am visat toată viața viitoare. Multe dintre lucrurile plămuite sub luna caldă de iunie s-au împlinit întocmai. Pînă la un anumit timp, teribil și revelator, în care mi-am dat seama că mă lăsasem manipulată de forța magică a unei clipe văroase. Și că acea emoție de la 15 ani era nucleul unei experiențe complexe, la care au luat parte o sumă de oameni, purtați ca și mine de curenții fantomatici ai unei Istorii plămădite între pereții roșii ai unei mori părăsite. Atunci am început să scriu *Fantoma din moara*.

Fantomile bintuie prin literatura universală încă din antichitate, însă prima apariție notabilă a unei fantome

este cea din Hamlet. Cum stăm noi, românii, cu fantomele?

Nu stăm nici noi rău: folclorul și literatura romantică (Eminescu, Cezar Petrescu, Eliade) au creat cîteva fantome de neuitat. Mie îmi place o fantomă dintr-o poveste culesă de Tudor Pamfile, un fel de spirit al comorilor, mai mult o umbră uriașă, care își ține degetul ațintit spre paginile unei cărți. E o fantomă binevoitoare, luminată de două sfetnice, și care privește prietenoasă către lumea adevărată, prin spărătura unui zid. Și mai este o poveste, tot așa veche (Hasdeu), despre o fantomă din Călărași, care urca pe case și zgîria ferestrele cu unghia ei de stafie. Aceasta e descrisă tradițional, ca o femeie înaltă și cruntă, îmbrăcată în rochie albă.

Pagini realizate de Bogdan Romaniuc

mari pe acest bărbat de treizeci și doi de ani, pe Ulrich, chiar dacă tot ce știe el despre sine însuși e doar că e deopotrivă de aproape și de departe de toate însușirile și că ele toate, fie că au ajuns sau nu să intre în stăpînirea lui, îi rămîn curios de indifferente“. Ulrich este adesea cuprins de îndoială, nu este fericit și nu se iubește pe sine însuși, nu are nici un model demn de urmat. Ulrich este un bărbat frumos, puternic, inteligent, seducător, bogat, și totuși prietenul lui din tinerețe, Walter, l-a numit

„omul fără însușiri“. Romanul prezintă evoluția spirituală a unui om care nu poate renunța la idealul său.

Naziștii îl trec pe Musil pe lista neagră a scriitorilor interziși, iar cărțile îi sînt arse. La fel ca și Thomas Mann, Robert Musil trăiește criza valorilor pe care a prezis-o Nietzsche, o criză care înseamnă dezagregare și degenerare, decadentă, boală și moarte, în secolul marilor prăbușiri, în secolul războiului, al barbariei și primitivismului. Răul fascinează. Ulrich l-a citit pe Nietzsche. Primul război mondial a

demonstrat că omul se poate transforma cu ușurință într-o bestie.

Alături de *Ulise* al lui Joyce și *În căutarea timpului pierdut* al lui Marcel Proust, *Omul fără însușiri* este considerat unul dintre marile romane ale secolului XX.

Traducere din limba germană de Mircea Vănescu, ediție îngrijită de Monica Maria Aldea, colecția „Biblioteca Polirom. Clasicii modernității“, Editura Polirom, 2008, 96 lei

VERBA WOLAND

Ruxandra CESEREANU

3 Hristoși

Am revăzut nu cu multă vreme în urmă trei filme celebre despre Hristos: *Jesus of Nazareth* (făcut de Franco Zeffirelli în 1977), *Last Temptation of Christ* (făcut de Martin Scorsese între 1987-1988) și *Pasion of Christ* (făcut de Mel Gibson în 2004). Am lăsat intenționat deoparte filmul consacrat al lui Pier Paolo Pasolini, *Evanghelia după Matei* (făcut în 1964), în principal fiindcă este prăfuit, tehnic vorbind, oricît gust eu geniu regizoral al lui Pasolini (a se vedea și eseuul meu despre Pier Paolo, publicat pe blogul Mesmea acum vreun an de zile) și oricît m-au încîntat odinioară artiștiile speciale ale lui Pasolini (de pildă, faptul că rolul Mariei îndurerate este jucat în film chiar de mama lui Pasolini, iar unul din apostoli este interpretat de filosoful Giorgio Agamben, un alt tip deștept foc din anturajul fascinatoriu al lui Pasolini, la vremea aceea). Admit că am revăzut filmele cu un ochi non-teologic și excesiv estetic, iar comparația mea a fost oarecum perversită de estetism. Am văzut *Jesus of Nazareth* de vreo șapte ori în total (în vremea comunismului era o adevărată mîngiere să poți vedea filmul acesta în taină și pe îndelete), *Last Temptation* de vreo patru ori, iar *Pasion of Christ* de vreo trei ori. Acum le-am revăzut unul după altul, ca într-un șirag de mătănii de cuarț. Ei, bine, după cum toată lumea știe, Iisusul lui Zeffirelli este cel mai clasic, inclusiv prin interpretarea mimetică găzduită după canon a lui Robert Powell. Atît de clasic și canonic, încît pictorii amatori români, cel puțin cei din Cluj și din zonă, au reușit să amplaseze în bisericile noi de după căderea comunismului, imaginea lui Powell din scena *Ecce Homo* (în loc de icoane, acesta fiind un kitsch specific al noilor biserici)! Un Iisus clasic deci, gîndit ca avînd conștiința exactă a tăriei sale. Un film ca un tablou panoramic ingurgitabil din aproape toate punctele de vedere (are totuși oarecare patetism

amendabil, pe ici, pe colo). Iisusul lui Scorsese este excentric nu doar fiindcă regizorul preia o idee polemică din romanul lui Nikos Kazantzakis, ci și fiindcă actorul titular este unul din favoriții mei, un atipic și extravagant, Willem Dafoe. Iar acest Iisus este gîndit ca avînd o evoluție interioară și o dobîndire a conștiinței sale de sine. Scenele ispitelor sînt excelent realizate, de altfel. Iisus al lui Gibson, cel mai contestat, este un atlet făcut anume să reziste la tortura programatică și obstinată; este cel mai vîinos și bine făcut Iisus. Jim Caviezel este un actor bun, dar în hiperbola sa excesivă Gibson l-a preschimbat, pe alocuri, în caricatură. Totuși, nu mi-a displicut filmul deloc. Pentru ceea ce și-a propus Gibson, pentru lecția de anatomie legată de patimile lui Hristos (și atîta tot), filmul este ilustrativ în sensul picturii flamande, fiindcă doar acolo apare trupul atît de chinuit, infectat și maltratât tendențios. În paranteză fie spus, Gibson este destul de influențat pe alocuri de Scorsese (chiar dacă acest lucru nu devine vizibil decît la vizionarea celor două filme unul după altul). Și perspectiva asupra lui Iuda este diferită la cei trei regizori: la Zeffirelli avem de-a face cu un Iuda doritor ca învățătorul său de duh să aibă șanse să își explice mistica în fața Sinedriului; la Scorsese, Iuda (interpretat foarte bine de Harvey Keitel) este ucenicul predilect al lui Iisus, căruia chiar magistrul îi cere să fie trădat, spre a-și împlini soarta. La Gibson, avem de-a face cu ipostaza exagerată a lui Iuda, bîntuit de demoni, bubos, repugnant (oricum, rateul absolut al filmului constă în prestația frumoasei Monica Bellucci, ca nuca-n perete). Întru totul izbutită în cele trei filme este atmosfera de epocă, cu toate ingredientele ei (de la peisajele marocane și tunisiene, la veșminte, coafuri, banchete fastuoase sau smerite etc.). Merită să fie revăzute filmele cele trei unul după altul.

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLEMENTUL
DE CULTURĂ
SE AUDE LARadio Iași
105.900.000
Acasă în țara Meșterilorîn fiecare vineri,
de la 20.00
cu George Onofrei
și Anca Baraboi

Dumitru Ungureanu: „O lungă perioadă am neglijat muzica Yes. Observam decepționat cum, pe măsură ce anii trec, devine un banal produs de consum, bine executat muzical, fără nici o greșeală, bilbă sau discordanță armonică”.

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Yes

Despre muzica unei formații atât de cunoscută, cum este Yes, nu s-ar putea spune că s-ar mai putea spune ceva – altceva decât aceleași fraze fragile și pompoase, cu iz de izmă uscată, muiată în ceaiul de la ora cinci sau la cît o fi obiceiul pe la casele construite în stil clasic, dotate cu coloane din imitație de marmură, cu geamuri largi și cercevele în furnir de stejar, cu ziduri placate în cărămizi lăcuite, corect așezate din punct de vedere al culorilor complementare, o casă pe care e mai bine să o privești decît să o locuiești, pentru că locuiala acolo seamănă expunerii într-o vitrină bine luminată, spre delectarea vizitatorilor care trec în rînduri ordonate, își exprimă admirația cu propoziții de bun-gust și-n șoaptă exclamativ-reținută, se fotografiază decent lîngă stăpîna locației și-și împărtășesc aprecierile absolut seci pe un ton de suficiență gomoasă, exasperantă și, pînă la urmă, aberantă...

Am comis această introducere, ca un pasaj de claviaturi solo, pentru că o lungă perioadă am neglijat muzica Yes. Observam decepționat cum, pe măsură ce anii trec, devine un banal produs de consum, bine executat muzical, fără nici o greșeală, bilbă sau discordanță armonică, impermeabil la influențe de moment, însă previzibil ca structură compozițională. În vreo două sau trei rînduri am amînat să iau discul nou apărut sau, după ce l-am luat, l-am uitat pe raft. Apoi fluctuațiile de personal, cu plecări și întoarceri repetate, cu proiecte solo ce nu sar în afara universului deja conturat, cu super-super-grupuri care vindeau o placă de aceeași factură... Era clar că funcționa și în acest caz o regulă de showbiz, iar „yesmenii” nu se abăteau prea mult de la ea. Mă urmăreau, în toți acei ani, niște cuvinte ale lui Jon Anderson; anume că trupa Yes vrea să-l determine pe ascultător să judece cu propria minte cele ce se petrec în jur, să nu fie influențat de vreun idol, fie acela cel mai mare star pop-rock sau lider religios. Detectasem în spusa respectivă un fel de preteritiune, o viclenie tipică perfidului Albion? Ei, nici chiar așa! Însă o ironie tot e, poate și-o mică batjocură...

Din străinătatea unde muncește greu ca să-și agonisească fondul de pensie ce-i va îngădui aici traiul de rentier, un prieten ce-mi era oarecum îndatorat a venit

acasă pentru vreo două săptămîni și m-a pofit să văd minunăția: sistemul plasmă-home-theatre-surround. Doar cîteva discuri a putut achiziționa. Între numele grele – Yes. Pe mine, că mă știa degustător, m-a cadorisit cu *Songs from Tsongas*, concertul aniversar al celor 35 de ani de existență. Pe sine, fiindcă trupa îi place și-l făcea demult să viseze la spații fantastice, s-a îmbogățit cu *Live at Montreux, 2003*, blu-ray. A fost primul meu contact cu noile tehnologii, în condiții adecvate.

Nu piesele bine știute, la rezoluție apropiată sunetului original, mi-au ars organele de percepție! Ci imaginea! Am văzut broboanele de sudoare de pe fruntea bateristului, am văzut eticheta galbenă cu nr. 1 de pe microfonul lui Jon, am văzut refracția luminilor în lentilele ochelarilor lui Steve, am văzut pistrii de pe dosul palmelor grăsulii ale lui Chris, am văzut ața de mătase aurită ce lega mîrgelușele pe haina lui Rick; puteam număra firele bărbuței vocalistului și să pipăi, dacă vream, ornamentele verighetii sale... Și, deodată, muzica Yes a răsunat iarăși grandios sub bolta craniului meu, ca într-o catedrală. Inflexiunile chitaristice de nuanță extrem orientală mi-au alinat durerile, sintetizatoarele lui Wakeman emiteau sunete ca din grota Minotaurului și-mi ostoiu pofta de călătorie în Grecia, vocea unică a lui Jon asana băltoace, iar basul topea gheața indiferenței... Mai mult ce aș putea cere?

Pianista Zhu Xiao-Mei, de la lagărele lui Mao la Bach

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Praga

Rar mi-a fost dat să citesc o carte mai emoționantă decît cea a aparent unicei interprete a școlii de pian chineze, Zhu Xiao-Mei, care a făcut o carieră concertistică internațională după ce a trecut prin brutala „reeducare” impusă de regimul maoist în anii '60.

Memoriile ei, apărute în limba franceză, la Paris, sînt inestimabile atît ca mărturie despre existența reală a unei școli de pian la Pekin în anii '50, cît și pentru detaliile mai puțin cunoscute pe care le dă despre „revoluția culturală”. *

Înscrisă la 11 ani la Conservatorul din Pekin, Zhu Xiao-Mei are șansa unui tînr profesor „minunat, la confluența a două școli de pian. Pe de-o parte, școala chineză, care privilegiază suplețea, fluiditatea, un sens caligrafic al liniei melodice, dar și distanța față de emoții și controlul lor. Pe de altă parte, școala rusă, cea a gestului larg, a romantismului, a imaginației puternice, a sentimentului și a generozității”. Cu profesorul ei atipic avea să înceapă o reală educație, ce nu se limitează la muzică, trecînd prin lecturile pe care acesta i le oferă cu dăruire din biblioteca personală: Tolstoi, Cehov, Dostoievski, Balzac, Flaubert și Zola. O mărturie ce aduce aminte de romanul autobiografic al lui Dai Sijie, *Balzac sau mica croitoreasă chineză*...

Pentru a fi muzician, îi spune profesorul ei, atuurile de care se bucură chinezii nu sînt suficiente.

Chinezii au avantajul de a fi „supli prin natura lor. Este esențial pentru a avea o tehnică pianistică excelentă și o sonoritate frumoasă”. Dar „pentru a fi o bună muziciană, e nevoie de foarte multă cultură, de multă sensibilitate, de multă imaginație”... Lucruri aproape banale, dacă nu se petreceau în China, în ajunul lansării terorii revoluției culturale și pe fondul unei educații la Conservatorul-internat, cu tinerii pianști exersînd la nesfîrșit în micile lor chilii și împinși, în plus de competiție, să se dedea delatiunii, în așa-numite ședințe zilnice de „autocritică și denunțare”.

La 14 ani, lipsită de capacitatea de a distinge între bine și rău, Zhu Xiao-Mei se alătură studenților revoluționari ce urmează îndemnul lui Mao, condamnîndu-i pe profesorii conservatorului, siliți să mășăluiască în pas de defilare prin curte sau să spele toalete. Descrierea detaliilor așa-zisei revoluții, din interiorul ei, ating limita insuportabilului. Iar pseudo-revoluționara pianistă nu scapă nici ea „purificării” în lagărele de reeducare prin care avea să treacă întreaga ei familie.

Între timp, odată cu interdicția strictă de a cînta muzica clasică occidentală, conservatorul devine unul „fără muzică”, singurele partituri disponibile fiind cele... albaneze, țară pe atunci aliată demenței lui Mao. Pentru a cînta ceva, profesorii compun pentru elevii lor pastişe ale vieții „revoluționare”, intitulate *Micul păstor*, *Întoarcerea de la antrenamentul de tir* sau *Dansul grului*. Situația anarhică a revoluției culturale declanșată oficial în 1964 și-a avut aberațiile ei, aproape incredibile, cum este episodul în care Zhu Xiao-Mei capătă permisiunea de a-și aduce pianul în lagărul de reeducare și de a cînta lucrările „model” compuse pentru

popor sub supravegherea soției lui Mao. La sfîrșitul lui 1968, opt asemenea opere „model” erau singurele permise a fi interpretate: patru opere propriu-zise, între care *Lanterna Roșie* și *Cucerirea prin strategie a muntelui tigrului*, două baleturi dintre care unul intitulat *Detasamentul roșu de femei*, un concert pentru pian, *Concertul Fluviului Galben* și o piesă de teatru. Xiao-Mei notează în trecut – și gîndul duce la compozițiile unui Prokofiev în Rusia – că lucrările nu erau lipsite de calitate, fiind creația unor artiști dotați cu o artă solidă, și că unele „reiau pasaje clasice occidentale, altfel radical condamnat”. Între exemple, *Concertul Fluviului Galben* care reia partea mediană a *Polonezei eroice* de Chopin.

Celor aproximativ 20 de milioane de morți în anii foametei ce au precedat revoluția culturală li se vor adăuga alți mulți din cei 17 milioane de deportați în lagărele de reeducare ale revoluției. Zhu Xiao-Mei reflectează asupra trecutului și prezentului, inclusiv asupra lipsei unor procese exemplare: „amplorarea catastrofei rămîne necunoscută, la fel ca și adevăratele ei rațiuni. Condițiile nu sînt încă reunite pentru a examina evenimentele cu o privire obiectivă... Pe de altă parte, absența proceselor trădează o mare slăbiciune”.

Zhu Xiao-Mei și-a refăcut ulterior viața, emigrînd via Hong Kong în Statele Unite și stabilindu-se apoi în Franța. Cu o diplomă de solist concertist obținută la Boston, după studii cu profesorul Gabriel Chodos, în Franța a demarat o veritabilă carieră de concert. Citeva discuri stau mărturie zeilor ei, Bach și Variațiunile Goldberg, Beethoven și Sonata op. 111. Li se adaugă ultima sonată de Schubert și sonatele lui Scarlatti, acestea înregistrate live într-un recital la Academia de Muzică din Praga.

*Zhu Xiao-Mei, *La rivière et son secret. Des camps de Mao à Jean-Sébastien Bach: le destin d'une femme d'exception*. Paris, Robert Laffont, 2007.

Dragoste cu tutorial

COOLTURISME

Mădălina COCEA

În materie de dragoste, puțini și-au imaginat că pot exista inovații dincolo de „s-au văzut, s-au plăcut”. Dar se poate: relațiile de pe chat-uri sînt deja ceva depășit; acum se poartă căsătoriile și infidelitățile în Second Life; ștergerea ex-ului din listele de prieteni de pe MySpace, Twitter sau celelalte rețele sociale; relațiile din lumile virtuale au devenit subiect de dileme etice. Iar Japonia, ca de obicei, este cu un pas înainte.

Tandrem în Second Life

La începutul lunii septembrie, în Japonia s-a lansat un site pentru fete al cărui scop final este să cîștige (oare-i-se poate spune?) inima unui băiat virtual. Replicile de flirt, strategiile demne de cărți de Cum-să-găsești-dragostea-eternă-în-cinci-pași, dramele provocate de cineștie-ce aparent răceală a relațiilor au la bază patru animații ale unor personaje-băieți, care din cînd în cînd scot pe „balonaș” cite o replică predefinită, iar în zilele bune se pot auzi și variantele audio ale unor replici gen „Care-i treaba?”. Site-ul este construit ca o rețea socială – cu fotografii de profil, platformă de micro-blogging, album de poze și chiar secțiune de „amintiri” constituite din momente speciale împărtășite cu prietenul virtual.

Sprîncenelor ridicate în urma citirii acestor informații nu li se poate răspunde decât cu cifre: în cinci zile, site-ul Webkare a înregistrat 10.000 de utilizatoare. Între fete nu este o adevărată concurență, pentru că cei patru avatari se pot multiplica la nesfîrșit, contează doar să avansezi în joc pînă la cucerirea animației-perche. Unul dintre secretele avansării este să cercetezi, pe furis, profilul iubiților prietenelor tale.

Văduvele Second Life

În Second Life, o lume virtuală în care peste opt milioane de persoane au un personaj al lor, case, job-uri sau afaceri proprii, infidelitatea nici măcar nu mai este cine-știe-ce cutie a Pandorei. Recent,

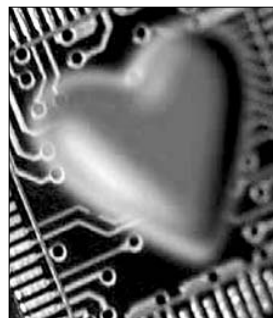
problema a atras atenția presei doar în ceea ce privește impactul asupra vieții reale: în joc te poți îndrăgosti, te poți plimba de mină pe faleză, ba chiar poți descărca animația care te lasă să îți consumi fizic iubirea și te poți căsători la biserică. Asta dacă în timpul ceremoniei nu te intrerupe soțul/soția din viața reală spunîndu-ți, de undeva de la capătul planetei, să îți aduci copiii de la grădiniță sau făcînd o criză de partener/parteneră înșelată/ă.

De unde și o dezbatere aproape de neconceput pînă acum cîtiva ani: este cu adevărat vorba de infidelitate atunci cînd interacționezi cu niște pixeli și niște vectori în spatele cărora sînt alte persoane? Răspunsul cu valoare de adevăr absolut nici nu este important – e suficient că Second Life a devenit motiv de divorț. Ba mai mult, a fost creat și un grup de suport pentru „văduvele virtuale”, în care partenerele care se simt mai puțin iubite decât un ecran se învață reciproc cum să facă față acestei situații. Poveștile membrilor respectă tiparul unor trădări cit se poate de reale: ani-versări uitate, bebeluși neglijaiți, despărțiri etc.

Este valabil și invers: despărțirile din lumea virtuală, echivalente cu „ignore-ul” de pe messenger, frîng inima la fel de eficient ca un inel de logodnă înapoiat. Un studiu realizat de Universitatea din Washington privind activitatea cerebrală arată că media secolului al XXI-lea ne-a luat creierul prin surprindere. Cu alte cuvinte, nu avem un buton special

pe care să apăsăm pentru a procesa diferit realitatea, doar pentru că aceasta se află pe un ecran. De exemplu, studiul a arătat că atunci cînd două personaje virtuale se apropie prea mult unele de altele, utilizatorii își mișcă personajul cu cîtiva pași mai în spate – deși nu poate fi vorba de o violare propriu-zisă a spațiului intim.

Între timp, serviciile de matrimoniale online fac cîtiva pași înapoi, spre rădăcini. De exemplu, cel mai de succes site pentru evreii ortodocși apelează la pețitoare profesioniste pentru a găsi perechile membrilor săi. Așa că, deși Cupidon pare un concept foarte învechit pentru viețile noastre atît de 2.0, în materie de dragoste tot îi așteptăm săgețile, din orice punct cardinal al realității în atomi sau în binoame.

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

BOBI

Poveste din viitor

Stau uneori și-mi aduc aminte despre trecutul istoric al partidului pe care am ajuns să-l conduc, chiar dacă asta m-a costat mai bine de jumătate din avere. Cît de bine funcționează acum sistemul politic, mai ales din 2022 încoace, de cînd s-a aprobat legea cu implantarea obligatorie în creier a microcipurilor corectoare de comportament... Știu, e ușor acum să apeși butonul și toată lumea să te aclame, ferm convinsă că ideile tale sînt și ale ei. Dar dreptul de a avea accesul unic la buton mi l-am cîștigat prin multă muncă de partid.

Înainte de introducerea cipului era foarte greu să convingi electoratul. Țin minte toamna lui 2008, cînd s-a introdus sistemul cu votul uninominal... ce nebulie, ce stres. Toate partidele aveau nevoie bruscă și acută de figuri marcante, pe care oamenii să le îndrăgească și să le dea votul, de multe ori nemaipăsîndu-le de apartenența lor politică. Dacă erai un actor celebru, cu priză la public și curvar la limita bunului-simț, lumea te-ar fi votat doar pentru că te cunoștea de la televizi- on, simțea o legătură, o comuni- une cu tine.

Și de la una la alta îmi vine în gînd, inevitabil, pățania cu Colegiul electoral Crasnaleuca-Suharau-Dragalina, județul Botoșani, unde se pune problema găsirii unei personalități marcante a locului, pe care să ne bazăm în cîștigarea funcției de deputat.

Liderii organizației locale a partidului au susținut ideea că nu trebuie să fie cineva prea cult, că se enervează țărani, nici prea gurativ, că alegătorii din zonă is oameni posaci, aplecați de munci. Dacă e să fie o persoană marcantă, atunci să fie Curcă Petrică, neînfricatul căpitan de echipă al FC Fulgerul Crasnaleuca. Că de marcat marca în fiecare meci. Om gospodar, avea și căruță, muncea și la cîmp, adică era de acolo, din balebă, mirosea la fel ca ei, le știa păsările și le dedica fiecare gol, iar ei îl iubeau, cu excepția duminicilor în care nu marca, iar oamenii îl înjurau de mamă și de toată familia, dar în cîteva zile le trecea. Așa că l-am spălat, l-am pus să învețe o pagină de discurs strategic, din ăla cu pensii, alocații, subvenții în agricultură și alte cîteva abureli, încît oamenii au fost de-a dreptul cuceriiți, ba unii au dat buzna în ograda contracandidatului, tehnician veterinar și i-au spart toate geamurile.

Ziua alegerilor a debutat cu meciul clasic de duminică. Era chiar marele derby cu Arsenal Puțireni. Petrică acuză o răceală destul de gravă, însă l-am împins pe teren, știind cît de important era să marcheze pentru Colegiul lui. Dar, nici una nici două, prostul se fisticește și dă autogol... vă dați seama că tehnicianul veterinar a cîștigat alegerile fără drept de apel. Dar am reușit să-l conving să vină în barca mea, că doar nu degeaba sînt clona lui Ion Iliescu.

Suplimentul de CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”.
Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu
„Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună
cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3. CP 266,
tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214.111, fax: 0232/
214.111

Colegiul editorial: Emilia Chiscop,
Florin Lăzărescu,
Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor șef: George Onofrei

Redactor șef adjuncț: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumaru, Ruxandra Cesereanu, Emilia Chiscop, Mădălina Cocea, Daniel Cristea-Enache, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lăzărescu, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu, Constantin Vica.

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozaanu,
Bogdan-Alexandru Stănescu.

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu.

Film: Iulia Blaga. Teatru: Mihaela Michaelov.

Arte vizuale: Matei Bejenaru, Marius Babias.
Caricatură: Lucian Amariu (Jup).
Grafică: Ion Barbu. TV: Alex Savitescu.

Ediția de Iași: Diana Soare

Ediția Națională: Elena Vlădăreanu, R. Chirțuș,
Veronica D. Niculescu.

Publicitate: Oana Assafrei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sârbu, tel.
0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel.
0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Cata-
logul presei interne la poziția 2378. Pentru abo-
namente vă puteți adresa oricărui Agențiu
Rodipeț din țară sau oricărui oficiu poștal.
Cititorii din străinătate se pot abona la adresa:
export@rodipeț.ro.

Tarif de abonament: 18 lei (180.000) pentru
3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei
(690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului s. „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri NewsIn » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA
Luiza VASILIU

Rîs

1899 și impresia că risul e un „gest social” care „urmărește un scop util de perfecționare generală”. Final de secol XIX și credința că risul inspiră teamă și că, astfel, are uimitoare putere de a corecta devierile și excentricitățile, șlefuiind corpul social și îndepărtându-i colțurile. Un timp în care bunul-simț și convențiile te făceau să te cutremuri de rușine dacă se întimpla să calci strîmb (asta doar dacă nu erai un excentric *bon viveur* sau o doamnă cu pantaloni) și în care *Risul* lui Bergson apărea în librării, adunînd trei articole publicate deja în „Revue de Paris”. Oricît de simpatic ar fi Bergson (ca mai toți filosofil care la un moment dat primesc Nobelul pentru literatură), nu se poate să nu observ că multe fraze din *Risul* miros a parfum tare de Belle Epoque și nu mai au pertiniență de-altădată. În primul rînd, am încetat de mult să mai credem în cetățile ideale și în măsurile încă și mai ideale de a aduce marginalii pe calea cea bună și de a corecta orice defect cît de mic. În al doilea rînd, premisa lui Bergson e cel puțin incompletă. Într-una din paginile sale celebre, filosoful susține că efectul comic deplin apare concomitent cu „un soi de anestezie momentană a inimii” și că poziția celui care rîde e cea a unei distanțări de spectacolul lumii. Pe scurt, dacă vrei să rîzi de cineva, te holbezi la el ca la teatru, te rupi de el, arunci cît colo simpatia și devii o inteligentă rece și tăioasă, un nas-pe-sus, un insensibil. Bergson însă a uitat (sau n-a știut niciodată) că poți rîde și în cineva, că-ți poți iubi teribil, rîzînd în același timp de el, că odată cu hohotul sau zîmbetul tău, o iei pe urmele celui care ți-e frate de haz. Bergson nu prea s-a uitat, cred eu, la filmele mute cu de-alde Buster Keaton sau Chaplin, căci dacă ar fi făcut-o, și-ar fi dat seama că nu ești niciodată mai bun decît vreunul din eroii filmului mut, ba chiar dimpotrivă, ești mai rău ca ei, și că, dacă mezaventurile lor îți provoacă risul, nu e pentru că te-ai cocoțat pe cel mai înalt fotoliu de cinema și privești superior spre pînza de proiecție, ci pentru că ai luat-o deja pe urmele lui Keaton. Văzîndu-l cum se fisticște, în *Operatorul*, în fața femeii iubite sau cum ajunge, visător, să urce pînă pe acoperiș, rîzi nu de el, ci de tine și de toate stîngăciile care dorm în tine. E clar, filosofii trebuie să mai meargă uneori și la cinema.

În America și mult dincolo de ea

Unui actor ratat, devenit profesor de teatru într-un liceu american, îi vine ideea genială să salveze cursul de teatru montînd un spectacol cum nu s-a mai văzut. Pentru că demolatorul tuturor spectacolelor sale de la liceu – un puști care vorbește înșă foarte aplicat – îl sfătuieste să renunțe la dramatizarea marilor succese cinematografice, profesorul Marsch se apucă de scris o continuare a piesei *Hamlet*.

Filmul lui Andrew Fleming este o comedie foarte reușită care începe hăis-nea și se termină pe „malte culmi de rîs și bună dispoziție”. Povestea e bine scrisă, poantele abundă, iar personajele sînt suficient de cămoase cît să fie jucate cu plăcere (lucru care se simte) de Steve Coogan, Catherine Keener, Elizabeth Shue, David Arquette sau de cîțiva tineri aproape necunoscuți. Steve Coogan e într-o isterie totală de la început și pînă la sfîrșit. (Cum ai putea credita un bărbat cu freză la a Bee Gees și care, cînd nu poartă pantalonii de trening, apare la școală într-o rochie africană, ca să-i respire părțile bărbătești, căci încearcă și nu reușește s-o lase gravidă pe soția lui? Nu prea poți.) Dar liceenii de toate etniile din clasa lui se lasă cuceriți destul de repede, adică odată ce reușește să-i domine, vorbind pe limba lor, dar în termeni mult mai duri. *Hamlet 2* e una dintre cele mai bune comedii ajunse în

FILM

Iulia BLAGA

acost an pe ecranele românești, dar nu poate rivaliza cu un film autohton despre care vom vorbi în curînd.

Doi burlaci și-o... blondă

Nu-ți vine nici măcar să faci grimase la o altă comedie americană, *My Best Friend's Girl/Doi burlaci și-o... blondă*, care începe tot hăis-nea, ținînd-o tot așa pînă la final. Eroul filmului are o meserie ciudată, de anti-Cupidon, care cucerește fete contra cost (plătesc iubirii acestora), după care începe să fie măgar, fetele plîng sau îi dau cu poșeta în cap și revin la foștii iubiți. Kate Hudson, care s-a lansat atît de frumos cu *Aproape celebri/Almost Famous* (regia Cameron Crowe), dar care tînde să devină aproape o clonă a lui Meg Ryan, se încață într-o poveste plină de clișee. „Grăție” regiei, toți actorii dau prost, mai ales protagonistul, Dane Cook, despre care am bănuială că oricum nu putea da bine nici dacă ar fi lucrat cu Lucian Pintilie. Un film la care te apucă alergia.

Star Wars: Războiul clonelor

Star Wars: Războiul clonelor, primul film de animație din seria *Star Wars* care e lansat pe marile ecrane, nu merită. Punct.

Dincolo de America

Am păstrat pentru final unul dintre cele mai hilare filme pe care le-am văzut vreodată și care îl recomandă pe Marius Theodor Barna pentru titlul de „Ed Wood-ul filmului românesc”. Dacă treci peste faptul că *Dincolo de America* este

Hamlet 2, în regia lui Andrew Fleming

realizat pe bani publici și că a trecut printr-un concurs de scenarii (adică scenariul lui Eugen Șerbănescu, actualul presedinte al CNC, a fost citit de un juriu și că a plăcut acestui juriu), atunci te vei distra și mai mult. Nu prea se înțelege mare lucru din povestea de pe ecran, o să încerc să sintetizez spunînd că, la fel ca în *Marilyn*, filmul lui Mircea Daneliuc arătat în avanpremieră la TIFF, și în *Dincolo de America* toată suflarea masculină vrea ori să se culce cu eroina, ori să întreprindă un amor complet (sex în bibliotecă plus iubire intelectuală adică citit/scriș cărți). Eroina, scriitoarea disidentă, este interpretată de Daniela Nane, iar bărbății care gravitează în jurul acesteia sînt Dorel Vișan, Șerban Ionescu, Valentin Teodosiu și Mihai Stănescu. Primul e ofițer de Securitate și vrea s-o violeze cu cartea de basme pe care aceasta a scris-o. Al doilea, director de școală, intră în Securitate din prea multă dragoste, neputînd să reziste atracției irezistibile pe care o exercită asupra lui disidentă. Al treilea, securist și el, se pare că a profitat de disidentă o dată, dar, oricum, se oferă s-o ducă cu motocicletă acasă, adică doi pași mai încolo. (Bărbatul în speță se va

consola curînd cu atențiile unei tinere de familie bună ajunsă pe șantier.) Iar al patrulea, cel mai ingenuu, o iubește pe eroină pînă la a încerca de două ori să se sinucidă: o dată amenințînd că sare de pe schele (e zidar) de la trei metri înălțime, a doua oară aruncîndu-se „efectiv” cu capul în zid. La vizionarea de presă s-a ris copios cu echipa în sală. *Dincolo de America* e un film de revăzut. Prima oară rîzi atît de mult încît uii replicile. Credeți că un psihanalist ar putea găsi o explicație pentru faptul că filmul pune în relație comunismul/disidentă cu sexul? Să fie vorba de Eros și Thanatos?))

Hamlet 2. Regia: Andrew Fleming. Cu: Steve Coogan, Catherine Keener, Elizabeth Shue, David Arquette

Doi burlaci și-o... blondă/My Best Friend's Girl. Regia: Howard Deutch. Cu: Dane Cook, Kate Hudson, Jason Biggs, Alec Baldwin

Star Wars: Războiul clonelor/Star Wars: The Clone Wars. Regia: Dave Filoni. Cu: Matt Lanter, Samuel L. Jackson, Anthony Daniels

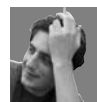
Dincolo de America. Regia: Marius Theodor Barna. Cu: Daniela Nane, Dorel Vișan, Șerban Ionescu, Maria Dinulescu

Geneza (reповestire)

I se făcuse deodată somn. Închipea-ți o viață de Dumnezeu – să nu închiți nici măcar un ochi. Și cum se plimba El prin cer, întîmplarea a făcut să se culce chiar deasupra locului în care este acum Pămîntul. S-a întins pe spate, s-a întors pe-o parte și pe alta, s-a tot frămîntat – neam somn!... Bă, zice, de-o veșnicie tot stau și mă uit în gol. Și numai ce se întoarce odată pe burtă. Deschide ochii mai bine și i se pare lui că jos, pe Pămîntul nostru adică, s-ar zări ceva. Dar bine-bine nu-și dădea nici el seama ce-i. Pacl! aprinde Soarele. Pacl! aprinde și Luna... Și ce vede? Apă cît cuprinde. Și chipul lui

ogîndit peste toată întînderea de ape. Întîi s-a speriat de înfășurarea sa, dar pe urmă, după ce s-a mai obișnuit, a prins să-i placă. Ce-ar fi – s-a gîndit el, dacă tot nu putea să a-doarmă – să fac o ființă după chipul și asemănarea mea? Eu cred c-ar fi bine! Da. Aș putea să-i zic om. Dar unde să-l pun pe om? Ar trebui să strîng la un loc apele care sînt dedesubtul cerului și să se arate uscatul. Bun, și pe urmă? Stai, că le-ncur! Nu pot pune omul în curul gol pe pămînt neted. Ar trebui să fac mai întîi verdeață și pe urmă felurite viețuitoare. Așaaa... Și-apoi aș face omul, dar din ce să-l fac?

Din apă nu pot, că se varsă. Mai degrabă din pămînt și puțină apă. Bun, dar nu-i bine! Îl fac eu să-mi semene, dar nu pot să-i spun chiar tot-tot! Că n-aș mai ști care-s eu și care-i el. Să zicem că-l încropesc eu cumva să-mi semene, dar după aia? I-aș putea aranja o grădînă în care să aibă de toate. Ca să-i dau de lucru, să-l pun pe gînduri, să nu iasă o legumă, i-aș putea îndrepta atenția asupra unui pom – un măr, să zicem – al cunoașterii. Dar să nu-i dau voie să guste din el. Nu-i bun! Ar rămîne așa o veșnicie. Nici prea moale nu pot să-l las. Să spunem că i-aș crea o pereche – o femeie, care să-l mai întărească. Femeia

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

aș face-o un pic mai încăpățînată. Sigur l-ar convinge să muște din măr. Și-atunci i-aș izgoni din rai, să-l caute pe urmă pînă la moarte. Da, dar dacă-i fac femeie, parcă vād c-or să se înmulțească! Să se înmulțească, treaba lor! La urma urmei, ce poate să se întîmple? Să zicem c-au să facă doi copii, Cain și Abel. Deja s-ar complica treburile! Aștia ar ieși la a treia mină după mine. S-ar mai pierde din calitate! Pot să m-aștept să se ia la bătaie... Și oamenii se vor înmulți, se vor înrăi și or să împînzescă pămîntul. Bine, acum doar n-or să iasă rău toți. Unul bun, de sămîntă,

trebuie să găsesc. Dacă vād c-am ajuns la pări de rău, mă supăr și șterg totul de pe fața pămîntului. Dau o ploaie bună și rămîne pămîntul așa cum era la început. Normal, păstrez un om – pe unul Noe, de exemplu – și cîte-o pereche din toate viețuitoarelor, ca să nu mă mai chinui din nou cu munca. Într-o barcă, de exemplu, care să plutească pe deasupra apelor. Dar trebuie să fiu atent, să nu pătrundă și acolo sămînta răului, c-am făcut potop degeaba... Așaaa... E un plan bun, își mai zise. Și adormi.

